

Ambitie, Middelen, Samenwerking, Tijd

Verkenning Universitair onderwijs Alkmaar

Nieuwe wegen in een veranderend landschap

Auteurs: Jeroen Stellmacher, Emma Hissink Muller, Saskia Vogelaar

Datum: April 2025

Versie: 1.1

Verkenning Universitair onderwijs

Alkmaar

Bestuurlijke samenvatting	1
1. Inleiding	3
2. De huidige stand van zaken in Alkmaar en recente ontwikkelingen	5
3. Alkmaarse geschiedenis en Nederlandse universiteiten	8
4. Randvoorwaarden voor vestiging	13
5. Beleidsontwikkelingen	17
6. SWOT	19
7. Conclusie en aanbevelingen	19
Bijlage 1: Tijdlijn	23
Bijlage 2: Overzichtstabel kenmerken universiteit	24
Bijlage 3: WO-studentenpopulatie per stad	25
Bijlage 4: Overzichtstabel financiën universiteiten (niet-uitputtend voor gehele baten lasten en andere financiële gegevens).	25
Bijlage 5: Recente ontstaansgeschiedenissen van universiteiten	26
Bijlage 5b: Ontstaansgeschiedenis buitenlandse universiteiten	27
Bijlage 6: Voorbeelden University colleges	28
Bijlage 7: Wettelijke vereisten en Macrodoelmatigheidstoets	30
Bijlage 8: Factoren voor afwegingskader	31
Bijlage 9: Checklist randvoorwaarden trapmodel	33
Bijlage 10: Lijst van omgevingspartners	34
Bijlage 11: SWOT	35
Bijlage 12: Lijst geïnterviewde organisaties	38

Bestuurlijke samenvatting

Aanleiding en context

De Gemeente Alkmaar verkent de mogelijkheden voor de vestiging van universitair onderwijs in de stad. Dit initiatief komt voort uit de wens om talent aan te trekken en te behouden, de kenniseconomie te versterken en de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt in Noord-Holland Noord (NHN) te verbeteren. De hoofdvraag van het onderzoek luidt: *"Is het haalbaar en wenselijk om universitair onderwijs te vestigen in Alkmaar, en welke stappen en randvoorwaarden zijn hiervoor noodzakelijk?"*

Huidige situatie en regionale ontwikkelingen

Alkmaar heeft al verschillende onderdelen van de onderwijsinfrastructuur met kansen op verdere verrijking en versterking, met instellingen mbo- en hbo-niveau als Vonk, Inholland en IPABO. Er is een ecosysteem van bedrijven en kennisinstellingen die samenwerken in innovatieclusters zoals Techvalley, Seedvalley en de Energy & Health Campus in Petten. Ondanks deze aanwezige basis kent Alkmaar een relatief lage doorstroom van vwo'ers naar universiteiten en is er een structureel tekort aan hoogopgeleide professionals in sectoren als energie, zorg en technologie.

Relevante beleidsontwikkelingen zoals de Human Capital Agenda (HCA), de Regio Deal NHN en de Economische Agenda 2024-2040 tonen een duidelijke behoefte aan hoger opgeleid talent. De vraag naar universitair onderwijs sluit hierop aan en kan bijdragen aan de regionale brede welvaart en arbeidsmarktontwikkelingen.

Randvoorwaarden voor vestiging

Uit de analyse blijkt dat de vestiging van een volwaardige universiteit in Alkmaar op korte termijn niet realistisch is, gezien de landelijke financieringsdruk en het strikte vestigingsbeleid. Wel zijn er kansrijke tussenmodellen:

1. **Opdrachten en samenwerking in onderzoeksprojecten** met universiteiten op actuele thema's als energie, waterstof en digitalisering.
2. **Fieldlabs en hybride onderwijs** waarbij universiteiten structureel samenwerken met het regionale bedrijfsleven.
3. **Dependances of een University College** in samenwerking met een bestaande universiteit, zoals eerder gerealiseerd in Den Haag (Leiden University College) en Leeuwarden (Campus Fryslân).

SWOT-analyse

Sterktes:

- Sterke regionale sectoren (energie, agri, tech, zorg)
- Bestaande triple-helix-amenwerkingen met bedrijven en kennisinstellingen
- Strategische ligging en verbinding met Amsterdam

Zwaktes:

- Relatief lage doorstroom van vwo naar universiteit

-
- Concurrentie met Amsterdam als nabijgelegen kennisstad
 - Beperkte universitaire infrastructuur en labfaciliteiten

Kansen:

- Samenwerking met universiteiten zoals UvA, VU en TU Delft
- Gebruik maken van bestaande initiatieven zoals Techvalley en Greenport NHN
- Mogelijke financiering via Regio Deals en Europese programma's

Bedreigingen:

- Bezuinigingen in het hoger onderwijs
- Afhankelijkheid van landelijke beleidskeuzes en macrodoelmatigheidstoets

Aanbevelingen voor bestuurlijke vervolgstappen

Op basis van de bevindingen worden de volgende strategische richtingen aanbevolen:

1. **Gefaseerde aanpak** – Start met hybride onderwijs en dependances, gericht op strategische sectoren als energie, data science en zorg.
2. **Versterking van samenwerking** – Ga in gesprek met universiteiten in Amsterdam en andere relevante kennisinstellingen.
3. **Integrale onderwijsstrategie** – Zorg voor een samenhangend model van mbo, hbo en wo, waarin doorlopende leerlijnen en LLO (Leven Lang Ontwikkelen) centraal staan.
4. **Financiering en governance** – Werk aan een businesscase en benut fondsen uit de Regio Deal en Horizon Europe.
5. **Draagvlak creëren** – Informeer en betrek het regionale bedrijfsleven, inwoners en studenten bij de ontwikkeling van het plan.

Conclusie

De vestiging van universitair onderwijs in Alkmaar is een langetermijntraject dat stapsgewijs moet worden opgebouwd. Door te starten met hybride onderwijsmodellen en dependances kan een duurzame basis worden gelegd voor verdere groei. Strategische samenwerking en financiering zijn hierbij essentieel. De gemeenteraad wordt geadviseerd om actief richting te geven aan de ontwikkeling van universitair onderwijs in Alkmaar door de fasegewijze aanpak bestuurlijk te verankeren. Dit houdt in dat de raad: (1) bestuurlijke en financiële randvoorwaarden vaststelt voor de samenwerking met universiteiten, (2) initiatieven zoals hybride onderwijs en fieldlabs stimuleert via beleidskaders en subsidies, en (3) structureel overleg organiseert met onderwijsinstellingen, bedrijven en de provincie om tot concrete samenwerkingsafspraken te komen. Deze aanbevelingen volgen uit de conclusie dat een volwaardige universiteit op korte termijn niet haalbaar lijkt, maar dat een stapsgewijze ontwikkeling via hybride modellen en dependances wel kansrijk is. Succesvolle onderwijsmodellen in vergelijkbare steden tonen aan dat samenwerking met universiteiten noodzakelijk is en dat praktijkgericht leren, bijvoorbeeld via fieldlabs, een sterke impuls geeft aan de regionale kenniseconomie. Daarnaast benadrukt het rapport de rol van bestuurlijke samenwerking tussen publieke en private partijen als essentiële voorwaarde voor succes.

1. Inleiding

Aanleiding

Verschillende vraagstukken zijn te herkennen in de ambitie van gemeente Alkmaar om universitair onderwijs te vestigen. Allereerst wil gemeente Alkmaar (en de regio Noord-Holland Noord) jongeren behouden en aan trekken, ook met het oog op de krappe arbeidsmarkt. Daarnaast is er behoefte aan een sterker studentenleven in de stad Alkmaar. Beschikbaarheid van onderwijs op alle niveaus – mbo, hbo en wo – speelt hierin een cruciale rol. Wanneer hoger onderwijs ontbreekt, vertrekken jongeren en keren zij zelden terug. Dit beïnvloedt niet alleen de arbeidsmarkt, maar bemoeilijkt ook kennisvalorisatie: de implementatie van onderzoeksresultaten in de lokale economie en samenleving. Steeds vaker wordt gezocht naar verbinding tussen wetenschappelijk onderzoek en de praktijk, zoals via lectoraten en practoraten. Zodoende wordt gewerkt aan ‘de waaier van mbo, hbo en wo’.

Een duidelijke trend is dat jongeren en ouders streven naar de hoogst mogelijke opleiding. Dit heeft geleid tot een stijging van het aantal universitaire studenten, vaak ten koste van hbo-inschrijvingen. Diverse steden, zoals Dordrecht en Gouda, zetten in op de vestiging van hoger onderwijs in de hoop talent aan te trekken en te behouden. Vaak betreft dit hbo, maar ook universitaire initiatieven nemen toe, zoals in Haarlem en Middelburg. Almere investeert fors in campusvorming en technisch wo-onderwijs, en Heerlen werkt aan een dependance van de RWTH Aken.

Deze trend weerspiegelt de verwachting dat hbo- en wo-instellingen regionale impact leveren op thema's als energie, klimaat en gezondheid. Zo beïnvloedt de afstand tot een universiteit beïnvloedt studiekeuzes; zonder nabijgelegen technische universiteit kiezen jongeren minder snel voor een technische studie. Tegelijk dalen de financiële middelen voor hoger onderwijs en worden universiteiten steeds meer afhankelijk zijn van internationale studenten, wat in het nieuwe politieke klimaat tot kwetsbaarheid kan leiden. Deze factoren spelen mee in de overweging om universitair onderwijs in Alkmaar te vestigen.

Onderzoeksvraag

De **hoofdvraag** die in dit verkennend rapport wordt beantwoord, luidt als volgt:

“Is het haalbaar en wenselijk om universitair onderwijs te vestigen in Alkmaar, en welke stappen en randvoorwaarden zijn hiervoor noodzakelijk?”

Deze vraag is vervolgens uit te splitsen in meerdere **deelvragen**:

1. Historische context en voorgaand onderzoek:
 - a. *Wat is de geschiedenis en achtergrond van de wens voor universitair onderwijs in Alkmaar?*
 - b. *Wat is er binnen de gemeente reeds onderzocht en besproken?*
2. Universitair onderwijs in Nederland:
 - a. *Hoe ziet het universitaire landschap in Nederland eruit (locaties, financiering, structuren, doorlopende leerlijnen)?*
 - b. *Hoe kiezen universiteiten hun locatie, zowel in Nederland als binnen de EU?*
3. Randvoorwaarden voor vestiging en inspirerende voorbeelden

-
- a. *Wat zijn de vereiste voorwaarden voor de vestiging van een universiteit in een stad?*
 - b. *Is de noodzakelijke infrastructuur en voedingsbodem aanwezig in Alkmaar, of kan deze gecreëerd worden?*
 - c. *Wat voor onderwijs- en onderzoeksactiviteiten zijn er al in Alkmaar en de regio NHN?¹*
 - d. *Welke nationale en internationale voorbeelden kunnen als inspiratie dienen voor Alkmaar?*
 - e. *Wat zijn de sterke en zwakke punten, kansen en bedreigingen (SWOT) met betrekking tot onderwijsvormen en studierichtingen?*
 - f. *Is een volwaardige universiteit haalbaar, of past een dependance of samenwerking met een hogeschool beter?*
4. Regionale ontwikkelingen en behoeften:
 - a. *Hoe sluiten ontwikkelingen op Noord-Holland Noord (NHN) niveau, zoals de Human Capital Agenda en campusvorming, aan bij de vestiging van universitair onderwijs in Alkmaar?*
 5. Samenwerkingspartners:
 - a. *Welke potentiële partners kunnen een rol spelen bij de oprichting van universitair onderwijs in Alkmaar?*
 6. Aanbevelingen voor bestuurlijke vervolgstappen:
 - a. *Welke eerste stappen en besluiten zijn nodig van het College en de Raad?*
 - b. *Welke vormen van universitair onderwijs en samenwerkingsvormen zijn relevant om nader te onderzoeken?*

Methode en leeswijzer

Het onderzoek omvat deskresearch (beleidsstukken, historische analyse, DUO-data), interviews en een SWOT-analyse.

- Hoofdstuk 2 bespreekt de huidige stand van onderwijs en onderzoek in Alkmaar en Noord-Holland Noord en legt een koppeling met regionale ontwikkelingen (deelvraag 1b, 3c, 4a en 5).
- Hoofdstuk 3 schetst de geschiedenis van het debat over universitair onderwijs in Alkmaar (deelvragen 1a en 1b) en plaatst dit in de context van het bredere universitaire landschap (deelvraag 2a). Ontstaansgeschiedenissen van universiteiten in Nederland geven de eerste aanwijzingen voor randvoorwaarden (deelvragen 2a, 2b, 3a en 5).
- Hoofdstuk 4 behandelt randvoorwaarden en verschillende vormen van universitair onderwijs (deelvragen 3a, 3b), waarbij het model van Birch wordt geïllustreerd met internationale voorbeelden (deelvragen 3d).
- Hoofdstuk 5 koppelt randvoorwaarden en ontwikkelpaden aan beleidsontwikkelingen en enkele samenwerkingspartners (deelvraag 4a en 5).
- Hoofdstuk 6 presenteert een SWOT-analyse van strategische lijnen (deelvraag 3e) en schetst mogelijke vormen van universitair onderwijs (deelvraag 3f).
- Hoofdstuk 7 verbindt de deelvragen en beantwoordt de hoofdvraag, met een advies als slotstuk (deelvragen 6a en 6b).

¹ Deze deelvraag is gedurende de loop van het onderzoek toegevoegd op verzoek van de opdrachtgever

2. De huidige stand van zaken in Alkmaar en recente ontwikkelingen

In dit hoofdstuk bespreken we de bestaande samenwerkingsverbanden en onderwijs- en onderzoeksactiviteiten in Alkmaar en de regio Noord-Holland Noord. Alkmaar is een centrale gemeente met directe treinverbindingen naar Amsterdam, wat het een belangrijke verbindende rol geeft tussen omliggende gemeenten, bedrijven, kennisinstellingen en universiteiten.

Onderwijsinstellingen in Alkmaar en omgeving

Alkmaar heeft 12 vestigingen in het voortgezet-onderwijs, waarvan vijf met vwo-aanbod.² In 2023 stroomde 64% van de vwo'ers door naar universiteiten. Alkmaar staat daarmee op plaats 144 van de 210 gemeenten wat betreft vwo-doorstroom. Het aantal vwo-gediplomeerden van Alkmaarse instellingen in 2023 was 383. Daarentegen staat Alkmaar op plek 30 wat betreft doorstroom naar niet-bekostigd onderwijs (wat ook kan duiden op meer tussenjaren, of doorstroom naar werk).³ De regio heeft ook beroeps- en hoger onderwijsinstellingen: Vonk (4.417 mbo studenten (alle locaties), ook vavo en LLO) Talland (15.812 mbo studenten, ook vavo en LLO)⁴, Inholland (3.845 hbo studenten in Alkmaar; in techniek, business en zorg)⁵ en Ipabo (487 hbo studenten in Alkmaar; academische pabo en associate degree in samenwerking met VU). Daarnaast zijn er technische opleiders zoals Tetrix en Espeq actief in Heerhugowaard.

Reeds bestaande innovatieve locaties in en rondom Alkmaar

Het innovatielab van Hogeschool Inholland in Alkmaar is een belangrijk knooppunt voor samenwerking tussen bedrijven, onderwijs en onderzoek. In het lab zijn lectoraten Data Drive Smart Society en het composietenlab ondergebracht. Ook het Fieldlab TechValley (wat recentelijke samenwerkingen heeft aangekondigd met de VU en UT) biedt samenwerkingsmogelijkheden voor studenten en bedrijven in machinebouwtechnologie. Bij de Fieldlab Techvalley zijn lectoraten van Hogeschool Inholland (Robotica) en Hogeschool van Amsterdam (Digital Industrial Twins) betrokken in het vormgeven van onderzoeksopdrachten.⁶ Tenslotte is een incubator Duurzame Energie Alkmaar (IDEA), gesteund door Ontwikkelingsbedrijf NHN, gevestigd om innovatie en bedrijvigheid te bevorderen op het gebied van energie in de regio NHN.

In de regio bevinden zich ook andere innovatiehubs zoals het Maritime Emerging Technologies Innovation Park in Den Helder voor de maritieme sector en de Energy & Health Campus in Petten, waar universiteiten en bedrijven samen werken aan energie- en gezondheidsinnovaties. Het Joint Research Center in Petten heeft bijvoorbeeld faciliteiten voor nucleair onderzoek. De Energy & Health Campus heeft meerdere bestaande samenwerkingsverbanden, waaronder het Noordwest Ziekenhuis en universiteiten. Het gevestigde TNO Solar Lab richt zich op zonne-energie en biedt state-of-the-art

² Vwo-scholen: OSG Willem Blaeu, Stedelijk Dalton College Alkmaar, Murmellius Gymnasium, PCC het Lyceum, CSG Jan Arentsz

³ Bron: DUO doorstroomdata. Betreft data over 2023.

⁴ Vonk en Talland. Bron DUO Onderwijsaanbieders mbo met inschrijvingen (1 oktober 2025), waarbij <5 naar 3 is aangepast.

⁵ Inholland en Ipabo. Bron DUO Aantal ingeschrevenen HBO 2023 waarbij <5 naar 3 is aangepast.

⁶ <https://techvalley-nh.nl/nieuwsbericht/techvalley-en-universiteiten-slaan-de-handen-ineen-voor-technisch-onderwijs/>

faciliteiten voor onderzoekers en universiteiten. Het Nuclear Health Center van PALLAS leidt daarnaast tot internationaal hoogstaand (medisch) nucleair onderzoek. Het terrein werkt aan plekken voor startups en onderwijsactiviteiten. Uitbreiding van de campus is beperkt door natura2000 en veiligheidsregels maken de faciliteiten minder toegankelijk voor geïnteresseerde onbevoegden. Daarom wordt gekeken naar campusontwikkeling met 'experience centre' in het dorp Petten. Bij het station in Alkmaar wordt gewerkt aan campusontwikkeling. In Holland lijkt daar uiteindelijk geen deel van uit te maken, en het is nog niet duidelijk welke (onderwijs)partijen zich hierbij zullen aansluiten.

Triple helix samenwerkingsverbanden

In Noord-Holland Noord zijn diverse publieke-private samenwerkingen actief. Greenport NHN is een belangrijk initiatief in de agrarische sector, met hoofdkantoor in Alkmaar, waar ondernemers, onderwijsinstellingen (Hogeschool Holland, Vonk) en onderzoekers samenwerken aan innovaties in agribusiness (denk daarbij o.a. aan Smart Farming). Techvalley is een netwerk van Noord-Hollandse machinebouwers en smart suppliers in de maakindustrie, dat o.a. onderzoeksopdrachten uitzet om talent te werven. Seedvalley, een internationaal centrum van plantveredeling en zaadtechnologie, versterkt de samenwerking tussen onderwijs en het bedrijfsleven. Zowel studenten op hbo- en wo-niveau met een relevant profiel (Life Sciences, Biotechnologie, Moleculaire Levenswetenschappen, Scheikunde, Plantkunde) als mbo-studenten met labvaardigheden zijn moeilijk te vinden in Noord-Holland. De organisatie zet zichzelf daarom al jaren actief in voor goed contact met de WUR.

Deze voorbeelden tonen dat bedrijven in de regio NHN elkaar opzoeken en samenwerkingsverbanden opzetten. Clusters van bedrijvigheid spannen zich in om contacten te leggen met onderwijsinstellingen en universiteiten, om innovaties naar binnen te brengen en om een weg naar bedrijven in Noord-Holland Noord zichtbaar te maken voor studenten. Bedrijven zijn bovendien ook steeds meer betrokken bij triple helix samenwerkingen in de vorm van fieldlabs.

Fieldlabs en living labs

In Nederland ontstaan steeds meer fieldlabs, waaronder Living Labs en City Labs, die niet direct vanuit universiteiten komen maar tot stand komen in samenwerking met gemeenten en maatschappelijke actoren. Voorbeelden in de omgeving van Alkmaar zijn:

- Greenport NHN: drie actieve fieldlabs, zoals het Fieldlab Waterstof in Agri in Alkmaar (met Holland Alkmaar) en het Fieldlab Water & Bodem in Zwaagdijk voor duurzame landbouw.
- Het Joint Research Centre in Petten heeft een Fieldlab Faciliteit voor nucleaire geneesmiddelen.
- Holland heeft het Fieldlab Techvalley in Alkmaar en werkt aan een City Lab in Haarlem, dat ook in Alkmaar mogelijk is. Holland speelt een verbindende rol in verschillende fieldlabs, waarbij lectoraten als netwerker en aanjager fungeren. De vestiging van Holland in Delft wordt door stakeholders echter als sterker gezien op agri-gebied. In 2023 werd het practoraat Innovaties in de duurzame voedselketen gestart vanuit Vonk, dat verbinding biedt met bijvoorbeeld het Agri fieldlab.

Daarnaast kent Alkmaar nog het Energy Innovation Park, een bedrijvencluster dat werkt aan duurzame en innovatieve waterstof- en groen/gas-initiatieven. Een belangrijk onderdeel hiervan is InVesta, een expertisecentrum dat zich richt op de ontwikkeling van nieuwe technologieën op het gebied van thermochemie. InVesta speelt biedt met zijn unieke terrein en koepelvergunning ruimte voor experimenten die elders moeilijk uitvoerbaar zijn. Dit maakt het een proeftuin voor de energietransitie. Het Energy Innovation Park is daarnaast nauw verbonden met TKI Groen Gas, waarbinnen pilots innovatieve installaties en toepassingen te testen. Een aandachtspunt is de bereikbaarheid van deze fieldlabs voor studenten, zodat zij kunnen deelnemen aan onderzoek en experimenten. Dit draagt bij aan kennisontwikkeling, maar versterkt ook de samenwerking tussen onderwijs en praktijk. Om deze ambities te realiseren, is financiering een cruciale factor; structurele investeringen zijn nodig om zowel de faciliteiten als de toegankelijkheid te waarborgen en het innovatiepotentieel volledig te benutten.

Universitaire banden: bestaande netwerken

Ondanks het gebrek aan universitair onderwijs, zijn er in Alkmaar en omgeving NHN wel degelijk banden met universiteiten in de vorm van samenwerkingen tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen, ziekenhuizen en andere organisaties. Een voorbeeld binnen Alkmaar met wellicht de meest directe ingang in universitair onderzoek is Data Science Alkmaar. Dit is een initiatief dat sinds 2012 loopt, wat het regionale bedrijfsleven verbindt met onderzoekers vanuit de VU op vraagstukken met data. Dit wordt voornamelijk getrokken door een hoogleraar van de VU met een sterk netwerk van wetenschappers, bestuurders en regionale ondernemers en overheden.

Ook via het NWZ ziekenhuis zijn verschillende banden met universiteiten en academische ziekenhuizen, waaronder het AMC waarmee NWZ ziekenhuis in de opleidingsregio zit (OOR AMC). Zo kunnen artsen-in-opleiding en stagairs hun opleiding deels bij het NWZ doen. Het NWZ ziekenhuis ziet meerwaarde in een potentiële academische werkplaats in Alkmaar om bestaande samenwerkingen uit te breiden en te intensiveren. Het ziekenhuis biedt een interessante propositie om onderzoek te doen naar de patiëntenpopulatie (kleinere ziekenhuizen hebben een te kleine populatie om onderzoek te kunnen doen). Zoals eerder benoemd hebben clusters zoals het JRC Petten, Techvalley, Seedvalley ook al verscheidene samenwerkingen lopen met diverse universiteiten in Nederland.

Regionale ontwikkelingen: EU samenwerking op energie en arbeidsmarkttekorten

In de regio Noord-Holland Noord wordt gewerkt aan de Renewable Energy Valley tussen Alkmaar en Heiloo, met Alkmaar als vlaggenschip in het Horizon Europe-project REFORMERS. Dit project richt zich op lokaal geproduceerde hernieuwbare energie voor de regio. De waterstoflijn in NHN speelt een sleutelrol in de energie-infrastructuur, en de ontwikkelingen rond offshore windenergie in Den Helder versterken de energietransitie. Tegelijkertijd wordt de krapte op de arbeidsmarkt aangepakt via de Talent Academy in West-Friesland, met initiatieven zoals de Talent Academy Zorg en de IT Academy.⁷ Er zijn ook gesprekken met Vonk en Seedvalley over labonderwijs op mbo- en hbo-niveau in NHN.

⁷ IT Academy werkt samen met IT=Alkmaar, een stichting van samenwerkende IT Bedrijven in Alkmaar.

3. Alkmaarse geschiedenis en Nederlandse universiteiten

De wens voor universitair onderwijs in Alkmaar heeft een lange geschiedenis, waarbij ambities door de jaren heen steeds opnieuw aandacht kregen. Door zowel de historische context als de huidige situatie in het universitaire landschap te analyseren, verkrijgen wij inzichten die een waardevolle basis bieden om in de rest van het onderzoek te beoordelen welke vormen van universitair onderwijs in Alkmaar haalbaar en relevant kunnen zijn.

Geschiedenis van Universitair onderwijs in Alkmaar

Reeds in de jaren '60 kregen plannen voor een universiteit in Alkmaar serieuze aandacht. Door de eeuwen heen zijn verschillende pogingen ondernomen om hoger onderwijs te vestigen, met wisselend succes. Twee vragen staan centraal: wat waren de redenen om universitair onderwijs in Alkmaar te overwegen, en welke factoren leidden tot het staken van deze inspanningen?

In bijlage 1 is schematisch te zien hoe de (discussie) over universitair onderwijs zich heeft ontwikkeld. In de jaren '60 speelde de nationale overheid een cruciale rol. Onderzoek, onder andere door het Centraal Planbureau, concludeerde destijds dat groeiende studentenaantallen toch konden worden opgevangen door bestaande universiteiten, waardoor een nieuwe locatie (zoals in Alkmaar) niet nodig was. Factoren zoals regionale binding, ruimte en voldoende verwachte studentengroei waren bepalend. Ook bij recente universiteitsoprichtingen, zoals in Twente en Maastricht, speelden economische impulsen een rol (in Limburg vanwege het sluiten van de mijnen, in Enschede vanwege de textielindustrie). Ook vandaag de dag spelen dergelijke randvoorwaarden een rol.

Na 2000 kwam het onderwerp herhaaldelijk terug in de gemeenteraad van Alkmaar. In 2005 werd onderzocht wat de mogelijkheden voor een universiteit was met een focus op duurzaamheid en milieu. In 2011 benadrukte de SP in een raadsvergadering het belang van universitair onderwijs voor de kenniseconomie en werkgelegenheid in de regio, wat leidde tot een onderzoek naar de behoefte. In 2014 kwam kritiek dat plannen te veel op universiteiten focusten en de aansluiting met andere onderwijsniveaus en bestaande instellingen onvoldoende was.

Tussen 2015 en 2018 werd gewerkt aan "Kennisregio Alkmaar", waarbij Data Science als een belangrijke pijler werd gepromoot. De samenwerking tussen onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven, waaronder universiteitsinitiatieven, werd als essentieel beschouwd om de regio aantrekkelijk te maken voor hoger onderwijs en innovaties. In 2019 werd binnen het programma "Duurzaam Alkmaar 2020-2024", opnieuw een universitaire vestiging overwogen, gericht op energie en duurzaamheid, in samenwerking met ECN/TNO en Hogeschool InHolland.

In 2021 laaide de discussie opnieuw op, ditmaal via sociale media en lokale pers. Argumenten voor universitair onderwijs waren o.a. economische groei, het behouden van jong talent, aansluiting bij regionale thema's, aantrekkelijker vestigingsklimaat voor ondernemers, versterkte internationalisering

en het regionaal DNA versterken. Universiteiten kampten bovendien met ruimtegebrek, waardoor nieuwe locaties interessant konden zijn.

In 2023 benadrukte wethouder Nieuwenhuizen dat de discussie over universitair onderwijs in Alkmaar steeds relevanter werd. Dit leidde in 2024 tot een formele gemeentelijke bespreking, inclusief motie, met deze verkenning tot gevolg.

Universitair landschap in Nederland

Nederland telt achttien publiek bekostigde universiteiten in acht provincies.⁸ Het universitair landschap kan worden geduid op basis van ontstaansgeschiedenis, opleidingsaanbod en bekostiging. Een overzichtstabel is te vinden in de bijlage 2.

Oorsprong

Sommige universiteiten hebben een lange geschiedenis, met Leiden (1575) als oudste en Maastricht (1976) als jongste. Enkele universiteiten ontstonden uit hogescholen en behielden hun specifieke focus.⁹ Daarnaast verschillen universiteiten in de aard van de oprichting waarbij openbare universiteiten door de overheid zijn opgericht en bijzondere universiteiten door particulieren, wat ook implicaties heeft voor de rechtspositie (publiek of privaatrecht). Vier universiteiten hebben een levensbeschouwelijke grondslag.¹⁰ Ook deze universiteiten worden publiek gefinancierd (vanuit de Rijksoverheid), zijn relatief klein en vertegenwoordigen slechts een klein deel van de sector. De Open Universiteit (1984) biedt afstandsonderwijs zonder vooropleidingseisen voor bachelors.¹¹

Er zijn veertien reguliere universiteiten en sommige hebben verschillende dependances, waarvan de meest bekende vorm University College is (tien in Nederland)¹². Naast publieke universiteiten zijn er in Nederland ook private universiteiten zoals Nyenrode Business Universiteit en TiasNimbas Business School. Dit onderzoek gaat primair over de veertien reguliere universiteiten, al zal op sommige vlakken ook expliciet worden gekeken naar privaat gefinancierde instellingen.

Wettelijke context

Universiteitsoprichting is gebonden aan wetgeving, zoals de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (1992). De titels 'universiteit' en 'hogeschool' zijn wettelijk beschermd. De titel 'universiteit' is voorbehouden aan instellingen die door de Nederlandse overheid worden bekostigd.¹³ Universiteiten moeten worden geaccrediteerd door de NVAO. Tot 1986 mochten technische

⁸ Hierin zijn de dependances van universiteiten, private aanbieders van universitair onderwijs en andere losse universitaire opleidingen niet meegeteld.

⁹ Voorbeelden zijn Wageningen, Rotterdam, Tilburg, Delft, Eindhoven

¹⁰ Theologische Universiteit Kampen (TUK), Theologische Universiteit Apeldoorn (TUA), Protestantse Theologische Universiteit (PTU) zijn christelijk en Universiteit voor Humanistiek Utrecht (UHU) vanuit humanistisch. Tot 2010 werden deze aangemerkt als 'overig WO', maar zijn veranderd van een 'aangewezen instelling' naar bekostigd instelling' (Rathenau, 2012)

¹¹ Een andere universiteit die niet verder genoemd zal worden is de Transnationale Universiteit Limburg die in 2001 is opgericht en een samenwerking is tussen Maastricht Universiteit en UHasselt in België.

¹² <https://www.studyinnl.org/dutch-education/university-colleges>

¹³ [Namen en graden in het hoger onderwijs | Onderwerp | Inspectie van het onderwijs](#) (geraadpleegd 24-12-2024).

hogescholen (Delft, Eindhoven) zich geen universiteit noemen. Hogescholen gebruiken in hun Engelse naam ‘University of Applied Sciences’, maar niet in het Nederlands.

Karakterisering van de universiteiten

Universiteiten verschillen in focus, opleidingsaanbod en onderzoeksthema's. Zes universiteiten hebben een breed profiel: Nijmegen, Amsterdam (UvA en VU), Groningen, Utrecht en Leiden. Technische universiteiten zijn per definitie smal georiënteerd.¹⁴

Het profiel van de universiteiten kan verder geduid worden naar de cijfers van 2023 van DUO over het aantal aangeboden opleidingen en het aantal ingeschreven studenten per opleiding¹⁵ ingedeeld naar ‘onderdeel’.¹⁶ De UvA is met 43.000 studenten de grootste universiteit en heeft een breed aanbod, met zwaartepunten in gedrag & maatschappij, economie en recht. De VU heeft 20% van haar studenten in gezondheidszorg. Leiden heeft een breed aanbod maar mist opleidingen in economie. Samen met Utrecht heeft Leiden veel studenten in sectoroverstijgend onderwijs.¹⁷ Utrecht is de op twee-na-grootste universiteit en heeft verder de meeste studenten in natuurwetenschappen.

Bij de TU's Delft en Eindhoven studeert vrijwel iedereen techniek, terwijl TU Twente 15% van haar studenten in gedrag & maatschappij heeft. TU Delft is de grootste technische universiteit, Twente de kleinste. Wageningen is volledig gericht op landbouw en natuurlijke omgeving en heeft vrijwel alle studenten en opleidingen in dit domein.

Erasmus Universiteit, Tilburg, Maastricht en Groningen hebben een sterke focus op economie, waarbij Erasmus in absolute aantallen vooroploopt. Groningen en Tilburg hebben daarnaast grote groepen studenten in andere domeinen. Nijmegen heeft een brede spreiding en is dominant in onderwijs: slechts 1% van de opleidingen valt in dat domein, maar ze bedient 23% van de totale onderwijsstudenten.¹⁸ In Bijlage 3 wordt de grootte van de studentenpopulatie per stad weergegeven.

Grote universiteiten zoals UvA en VU signaleren, ondanks hun uitgebreide aanbod, dat het niet hebben van technische opleidingen een tekort is. De VU werkt daarom samen met de Universiteit Twente en biedt inmiddels Mechanical Engineering en Creative Technology aan. Het ontwikkelen van een technologisch profiel is prioriteit voor de UvA, zowel technologie ‘for science’ als ‘for society’.

Financiering

De financiering van de universiteiten kan inzichtelijk gemaakt worden door drie geldstromen:¹⁹

¹⁴ Breed betekent dat er over het hele wetenschapsspectrum opleidingen worden aangeboden en smal op één of meerdere focusgebieden (Rathenau, 2012)

¹⁵ Opleidingen met aantallen <5 zijn als 3 verwerkt in de berekeningen. Er zijn geen cijfers van de Open Universiteit in deze dataset.

¹⁶ De onderdelen die DUO hanteert zijn: economie, gedrag & maatschappij, gezondheidszorg, natuur, onderwijs, rechts, landbouw & natuurlijke omgeving, sectoroverstijgend, taal & cultuur en techniek.

¹⁷ Dit gaat om het aandeel studenten van de totale populatie studenten die bij de betreffende universiteit een opleiding volgt in een domein zoals sector-overstijgend. Het is gebaseerd op dezelfde DUO bron van bijlage 2 maar er is geen aparte tabel opgenomen voor alle aandelen per domein per universiteit tov totale populatie.

¹⁸ Zie uitleg voetnoot 14.

De eerste geldstroom bestaat uit de Rijksbijdrage en de ontvangen college- en leselden.

1

- De Rijksbijdrage dient als basis voor onderwijs- en onderzoekactiviteiten en vormt het grootste deel van de financiering van universitaire activiteiten (rond 70%). Dit wordt gebruikt voor o.a. salarissen, onderhoud faciliteiten en financiering van onderzoek. De middelen worden uitgekeerd aan de hand van 'lumpsum', en de universiteiten bepalen zelf hoe ze het geld intern verdelen.
- De Rijksbijdrage bestaat uit:
 - Onderwijsdeel (variabel deel studentgebonden financiering; vast deel onderwijsopslag in percentages; tijdelijke gelden voor specifieke toekenningen).
 - Onderzoekdeel (vast bedrag, groeit niet mee met aantal studenten, geïndexeerd voor loon- en prijsontwikkelingen)
 - Geneeskundig onderwijs en onderzoek (voor academisch ziekenhuizen)
 - Gelden vanuit kwaliteitsafspraken (vanaf 2025 ondergebracht in onderwijsdeel)

2

De tweede geldstroom omvat de ontvangen subsidies

- Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)
- Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW).

3

De derde geldstroom gaat over de ontvangen overige inkomsten.

- Volgens Rijksfinanciën zijn dit onder andere subsidies van Nederlandse ministeries en de Europese Unie, ontvangen middelen voor contractonderwijs en contractonderzoek en overige baten uit opdracht van derden. Ook inkomsten uit catering en verhuur vallen onder de derde geldstroom.

De financiële stromen verschillen per universiteit. In bijlage 4 zijn de recente geldstromen weergegeven, inclusief college- en leselden op basis van jaarverslagen (2023).²⁰ Opvallend is dat EUR en RU relatief veel inkomsten uit externe opdrachten halen (30-38%), gevolgd door UM en UU (25-28%). TUE, UvA, LEI, TUD en RUG zitten daar net onder (24-25%). Tegelijk hebben TUD, UU, RUG en UvA relatief hoge huisvestingskosten. Grotere universiteiten dragen bovendien hogere personeelslasten.

Door veranderingen in het universitaire landschap zullen financiële keuzes verschuiven. Universiteiten kampen al langer met financiële tekorten. PwC Strategy& (2021) berekende dat universiteiten in de periode 2010-2018 jaarlijks 1,1 miljard euro te kort kwamen, voornamelijk door een financiering die niet meegroeit met de stijgende studentenaantallen.²¹ De situatie is sindsdien niet verbeterd: in 2023 rapporteerden 10 van de 14 universiteiten negatieve cijfers.²² Stijgende kosten voor onderwijs en onderzoek (inflatie, cao en energie), dalende inkomsten en bezuinigingen door het nieuwe kabinet verhogen de financiële druk verder. De bezuiniging komt maar liefst neer op een miljard euro, wat ongeveer overeenkomt met de begroting van 1 universiteit.²³ De eerste bezuinigingen op personeel zijn nu al merkbaar bij verschillende instellingen (Universiteit Twente, UCR Zeeland).

²⁰ Financiële gegevens per bestuur wo 2019-2023 <https://duo.nl/open Onderwijsdata/images/financiele-gegevens-per-bestuur-wo-2019-2023.pdf>

²¹ UNL [Dalende rijksbijdrage verhoogt druk op onderwijs en onderzoek | Universiteiten van Nederland](#)

²² De universiteiten die groen uitkomen zijn, LEI, UM, UvA en VU.

²³ VO Raad, "onderwijsbegroting: er is vooruitgang maar het blijft onvoldoende", 12-12-2024.

Locatie

Nieuwe universiteiten werden in de twintigste eeuw op nationaal niveau geselecteerd, vaak na concurrentie tussen steden. Belangrijke factoren waren economische, sociaal-maatschappelijke en ruimtelijke overwegingen. De oprichting van TU Eindhoven, Universiteit Twente en Universiteit Maastricht illustreert dit (bijlage 5):

TU Eindhoven 1956	TU Twente 1961	Universiteit Maastricht 1976
De behoefte aan ingenieurs en hoger geschoold technisch personeel voor de wederopbouw van Nederland was reden voor een nieuwe technische hogeschool (later universiteit genoemd). Arnhem was aanvankelijk een grotere kanshebber dan Eindhoven, maar de lobby van het bedrijfsleven en de bredere politieke steun in Brabant en Limburg (in tegenstelling tot de verdeeldheid in Gelderland over de locaties Arnhem en Nijmegen) waren doorslaggevend.	Dezelfde behoefte voor technische opgeleid personeel gold voor de oprichting van technische hogeschool Twente (later universiteit genoemd). Naast Enschede waren Arnhem, Zwolle en Deventer kandidaten. Doorslaggevend voor Enschede was uiteindelijk, onder andere, de beschikbare ruimte (landgoed Drienerlo), lokale bestuurlijke samenwerking (Hengelo, Almelo en Enschede trokken gezamenlijk op) en de steun van de industrie.	De jongste universiteit, Maastricht, werd opgericht omdat de landelijke politiek een achtste medische faculteit noodzakelijk achtte (behoefte aan artsen en groter onderwijsaanbod). De keuze voor Maastricht kwam ten dele dankzij de moeite van Stichting Wetenschappelijk Onderwijs Limburg (SWOL), ten dele door de landelijke politieke focus op de integratie van 'randgebieden' (inclusief evenredige verdeling van universitair onderwijs) en de noodzaak voor economische herstructurering in Limburg (vanwege de mijnsluitingen).

Aan de hand van het vestigingsbeleid van universiteiten in de twintigste eeuw kan worden gesteld dat een aantal factoren samen moet komen voor het oprichten van een volledig nieuwe instelling:

1. Landelijke politieke noodzaak;
2. Lokale/Regionale politieke bereidheid;
3. Steun van het bedrijfsleven.

Vooraf de samenwerking tussen lokale politiek en bedrijfsleven was vaak doorslaggevend, al verliepen keuzes niet altijd eenduidig (bijv. een mislukte poging voor een universiteit in Arnhem). Zonder nationale politieke steun is oprichting echter onmogelijk, al kunnen lokale initiatieven die noodzaak wel aanwakkeren en de realisatie aannemelijk maken.

Ook in het buitenland is te zien dat de keuze voor een bepaalde locatie wordt gedreven door verschillende factoren van economische, sociaal-maatschappelijke en/of ruimtelijke aard, en dat regionale of landelijke politiek de doorslag geeft. In bijlage 5b staan 3 buitenlandse casussen uitgewerkt.

Bepalende factoren

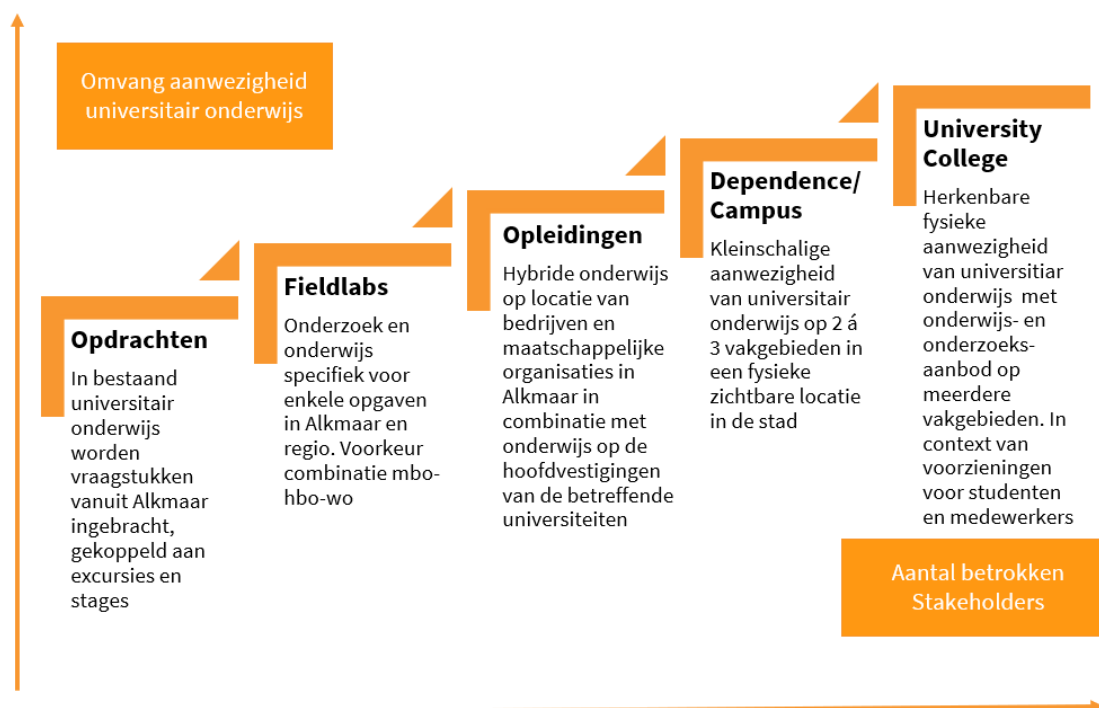
Een nieuwe universiteit in Nederland is momenteel onwaarschijnlijk vanwege bezuinigingen en krimp in het wetenschappelijk onderwijs. Wel kunnen alternatieve universitaire onderwijsvormen, in samenwerking met bestaande instellingen, kansen bieden. In het volgende hoofdstuk combineren we vestigingsfactoren met bredere onderwijsvormen en presenteren we een afwegingskader.

4. Randvoorwaarden voor vestiging

In dit hoofdstuk verkennen we vijf vormen van universitair onderwijs en hun toepasbaarheid in Alkmaar. Elk scenario – opdrachten, fieldlabs, hybride onderwijs, dependances en University Colleges – wordt geanalyseerd op succesfactoren, randvoorwaarden en aansluiting op bestaande initiatieven. Dit vormt de basis voor een haalbaarheidsanalyse.

De weg naar een universiteit: vijf vormen om universitair onderwijs aan te bieden

In onderstaand schema laten we de mogelijkheden zien om universitair onderwijs in een gemeente te realiseren. We hebben grofweg **vijf stadia** onderscheiden van aanwezigheid van universitair onderwijs. Elk van deze stadia bevat een aantal voorwaarden voor vestiging. De stadia zijn te beschouwen als groeipad, maar het is niet noodzakelijk om eerst stap 1 te nemen en vervolgens stap 2, etc. om een dependance/campus mogelijk te maken. De route kan ook per onderzoeks-/onderwijsthema verschillen. De basis is dat bij iedere stap zowel bedrijfsleven/maatschappelijke organisaties als kennis- en onderwijsinstellingen betrokken moeten zijn om valorisatie van kennis zo goed mogelijk te borgen. Dit houdt in dat zowel mbo, hbo als wo-instellingen een rol hebben. Zeker voor universiteiten is dit inmiddels een voorwaarde. Daarnaast is duurzame beschikbaarheid van financiering noodzakelijk om een groeipad op de (middel)lange termijn mogelijk te maken.

Opdrachten

In het stadium van opdrachten is logischerwijs het formuleren van interessante onderzoekscasussen doorslaggevend. De insteek is dat er binnen de gemeente Alkmaar (individueel of in regionaal verband) een probleem geïdentificeerd wordt waar een oplossing voor gezocht wordt. Gedacht kan worden aan de transitieopgaven rond klimaatverandering, energietransitie, voedseltransitie, etc. De probleemeigenaar kan de gemeente zijn, maar ook een maatschappelijke organisatie (bijv. een woningcorporatie) of een samenwerkingsverband. Veelvoorkomend is een probleem of uitdaging in relatie tot woningbouw, zoals bij het bouwen van een nieuwe woonwijk of de herstructurering van een bestaande wijk. Hier kan een relatie gelegd worden met klimaatadaptatie en/of de energietransitie, maar ook de leefbaarheid is goed te verbinden thema. Regiodeals en Nationale programma's zijn hier veelvuldig voor ingezet. Een andere vorm is 'Learning Communities'. Een andere laagdrempelige vorm waaraan gedacht kan worden zijn onderzoeksstages, waar o.a. de HvA meerwaarde in ziet om structureler op te pakken in Alkmaar. Een recent voorbeeld is een groot onderzoek onder leiding van de Universiteit Groningen genaamd 'Fertile Soils' die de relatie stad en platteland gaat onderzoeken. Zowel qua fysieke kenmerken (landbouw, waterhuishouding, bereikbaarheid) als ook sociaal (culturele waarden, voorzieningen, etc.).

Succesfactoren	Randvoorwaarden	Aanwezigheid in Alkmaar
• Relevante en herkenbare onderzoekscasussen • Sterke probleemeigenaren en samenwerkingsverbanden • Toegang tot financieringsmogelijkheden • Learning communities waarin belanghebbenden gezamenlijk leren en innoveren • Regionale branding: koppelen van onderzoeksopdrachten aan een herkenbare identiteit van de regio Alkmaar	• Heldere onderzoeksstructuur • Actieve betrokkenheid van bestaande kennisinstellingen (universiteiten en hogescholen) • Financiële middelen • Multidisciplinaire samenwerking • Toegang tot (bestaande) faciliteiten	• Techvalley • DataScience Alkmaar Kans • Opdrachten en onderzoekstages voor andere hogescholen (HvA) in afstemming met InHolland

Fieldlabs

Het opzetten van fieldlabs heeft afgelopen jaren een grote groei laten zien. Er zijn diverse vormen: van citylabs tot allerlei soorten hubs en proefboerderijen. Kenmerkend is dat er een 'contextrijke leeromgeving' wordt geboden met fysieke aanwezigheid waar ook de aandacht naar wordt getrokken. In Rotterdam worden er CityLabs georganiseerd over bijvoorbeeld onderwijsinnovatie of discriminatie. Burgers, studenten, onderzoekers, de gemeente en andere instanties worden hierbij samengebracht om tot oplossingen te komen. Hierbij is gekozen voor een prominente locatie op Rotterdam Zuid: De Hefbrug. In Woerden is een circulair hub opgezet (Groene Hart Werkt!) waar de regionale maakindustrie, bouw en landbouw/veeteelt toewerken naar een circulaire economie. In Zeeland is een proefboerderij opgezet en fieldlabs rond Smart Maintenance (Zephyros).

Succesfactoren	Randvoorwaarden	Aanwezigheid in (buurt van) Alkmaar
• Contextrijke leeromgeving (fysiek, herkenbaar, combinatie tussen theorie en praktijk. • Prominente locatie	• Toegang tot (unieke) faciliteiten en expertise • Lokale en nationale steun (sterk commitment, politiek en financieel).	• Energy and health campus in Petten. • New Energy Coalition

• Samenbrengen van diverse partijen wat leidt tot brede perspectieven en gedeelde verantwoordelijkheden voor het ontwikkelen van oplossingen • Regionale focus en relevantie (betrokkenheid lokale industrieën en gemeenschappen)	• Duidelijke governance en organisatie.	• Fieldlab Water & Bodem open teelten • Fieldlab waterstof in agri. • Fieldlab Tech Valley. Nog nodig/ kans: Fieldlabs versterken middels de inbreng van universitair onderwijs, zo waar mbo-hbo-wo creëren waarin valorisatie plaatsvindt
--	---	---

Hybride Onderwijs

Hybride onderwijs gaat verder dan fieldlabs door naast onderzoeks- en leeromgevingen ook specifieke leermodules aan te bieden. Deze modules kunnen plaatsvinden in fieldlabs, bedrijven, of op een onderwijsinstelling (inclusief hogescholen en universiteiten) en zijn geschikt voor zowel studenten als werkenden.

Een voorbeeld is Campus Gouda, waar het thema bodemdaling wordt onderzocht. Hier is sprake van een interactie tussen de leermodules, bedrijven en living labs. De module omvat drie deelmodules over bodemvraagstukken, waarbij kennis van het KBF, ODMH en deelnemers wordt geïntegreerd met de theoretische verdieping van Saxion. De vraagstukken van deelnemers en organisaties staan centraal. Dit is ook een voorbeeld van het ‘toe-eigenen’ van een regionaal probleem en de ambitie hebben om hier leidend in te worden.

Een ander voorbeeld is Brainport Industries Campus (BIC), een bedrijvencampus voor de hightech maakindustrie. Hierin werken 124 industriële leden (o.a. ASML, Philips), opleiders (o.a. Summa, TUE), kennisinstellingen (o.a. TNO) en overheden samen aan ‘Smart Industry’. Het innovatieprogramma ‘Factory of the Future’, gefinancierd door provincie, industrie en BOM, richt zich op Industry 4.0-thema’s zoals robottechniek en digital factory. Opleiders en bedrijven werken samen via opdrachten en stages, gefaciliteerd door Stichting BI College. In juni keurde de gemeenteraad verdere ontwikkeling van BIC goed.²⁴

Succesfactoren	Randvoorwaarden	Aanwezigheid in Alkmaar
• Integratie van leren, werken en onderzoeken • Leermodules op maat ontwikkeld • Kennisdeling en co-creatie • Sectoroverstijgende samenwerking • Regionale specialisatie • Hybride onderwijs biedt deelnemers niet alleen kennis, maar ook vaardigheden die direct toepasbaar zijn in werkcontext (aantrekkelijk voor studenten én professionals)	• Modulaire opbouw van onderwijsprogramma’s • Toegankelijke leeromgevingen (digitaal of fysiek) denk aan fieldlabs en universiteitscampussen • Interactie theorie en praktijk • Samenwerking met gespecialiseerde kenniscentra.	• Greenchain NH Amsterdam Green Campus (Inholland, Vonk)²⁵ • Ipabo: academische pabo Nog nodig/kans: • Zorgcampus NWZ Ziekenhuis en Amsterdam UMC

²⁴ Brainportindustriescampus.nl

²⁵ <https://www.inholland.nl/nieuws/grote-subsidies-voor-greenport-horti-campus-en-green-chain-nh/>

Dependance (Universitaire Campus of University College)

Dependances zijn locaties buiten de vestigingsplaats van een universiteit, waar universitair onderwijs wordt aangeboden. Het is een manier om universitair onderwijs in steden aan te bieden die geen universiteit (kunnen) huisvesten. Er zijn dependances in de vorm van een campus, voorbeelden zijn: Campus Den Haag (LEI), Campus Fryslân (RUG) en Jheronimus Academy of Data Science (TiU en TUE). Hier worden enkele bachelors en (pre- en post-)masters aangeboden. In Almere en Drachten gewerkt aan dependance constructies. Ook komen dependances voor in de vorm van een University College. University Colleges hebben een internationaal karakter door een hoog percentage niet-Nederlandse studenten. Nederland heeft tien University Colleges, waarvan een aantal een dependance zijn, zoals University College Roosevelt (UU), Leiden University College (LUC) in Den Haag, en de tweede University College van de RUG op campus Fryslân.²⁶ Zie bijlage 6 voor een uitwerking van deze cases. Hieruit komt naar voren dat het beleid van de stad en/of de regio en de strategie van de universiteit belangrijke factoren zijn in de ontwikkeling van een dependance. Met name de behoefte om het vestigingsklimaat en innovatiepotentieel in de regio te verstevigen speelt daarin een rol.

Financiering is een belangrijke voorwaarde voor het aanbieden van universitair onderwijs buiten de vestigingsplaats. Deze financiering is vaak precair en, nog meer dan het onderwijs op de vestigingsplaats, afhankelijk van externe financiers. Sinds haar oprichting draait Jheronimus Academy of Data Science (JADS) meer verlies dan verwacht, met name door achterblijvende studentenaantallen.²⁷ Op dit moment draait ook Campus Fryslân jaarlijks een verlies van €750.000 op een begroting van €9 mln.²⁸ Campus Fryslân trekt minder studenten dan verwacht (en begroot): slechts 384 in plaats van 1000.²⁹ Dit komt o.a. door de beperkte instroom in University College.

Succesfactoren	Randvoorwaarden	Aanwezigheid in Alkmaar
• Politieke beleidsagenda's gericht op versterken regionaal vestigingsklimaat en innovatiepotentieel • Strategie van universiteiten op gebied van onderzoek, ruimtelijke ordening en regionaal beleid	• Financiële middelen (externe bronnen) • Ruimte voor campusontwikkeling • Nauwe samenwerking met bestaande universiteit • Nauwe samenwerking met regionale partijen	Kans/nog nodig": • UvA interesse in zorg, defensie en eventueel met Amsterdam greencampus zorg/biomicroob

Afwegingskader

Op basis van ontstaansgeschiedenissen, diverse (actuele) ontwikkelingen in universitair onderwijs en de wettelijke vereisten (bijlage 7) kunnen we een overzicht maken van de randvoorwaarden die kunnen leiden tot een afwegingskader om in Alkmaar te kiezen voor een bepaalde vorm van universitair onderwijs (zie bijlage 8). Het is ook mogelijk om op basis van verschillende randvoorwaarden te bepalen wat er nodig is om een "traptrede hoger" te komen. Een eerste opzet daarvan geven wij in bijlage 9.

²⁶ Niet elke dependance is een University College (bijv JADS in Den Bosch), en niet elke University College is een dependance (bijv AUC in Amsterdam). Dependance gaat om locatie buiten de vestigingsstad, en University College is een onderwijsvorm met campus (kan binnen en buiten de vestigingsstad). Overzicht UC's: <https://www.studyinnl.org/dutch-education/university-colleges>

²⁷ Het tekort gaat om 1,5 mln jaarlijks: [Zorgenkindje JADS blijft rode cijfers schrijven - Univers magazine](#)

²⁸ [Veel lof, maar weinig studenten: heeft Campus Fryslân wel toekomst?](#)

²⁹ <https://www.lc.nl/friesland/Campus-Fryslân-minder-studenten-dan-gehoopt-28900155.html>

5. Beleidsontwikkelingen

Het vorige hoofdstuk gaf al deels antwoord op de vraag in welke mate regionale ontwikkelingen aansluiten bij de vestiging van universitair onderwijs in Alkmaar, omdat verschillende projecten en samenwerkingen de potentie hebben om uitgebreid te worden tot het aanbieden van universitair onderwijs in Alkmaar. Dit hoofdstuk biedt een compact aanvullend overzicht van relevante beleidsontwikkelingen op regionale schaal die de randvoorwaarden voor de vestiging van een universiteit beïnvloeden.

In 2024 ontwikkelde samenwerkende partijen in Noord-Holland Noord de Human Capital Agenda Noord-Holland Noord (hierna: HCA).³⁰ De HCA, die zich richt op arbeidsmarkttekorten die maatschappelijke transitie bemoeilijken. Een belangrijke actielijn is het behoud van talent door innovatief onderwijs van 'primair tot universitair'. Dit benadrukt de behoefte aan universitair onderwijs in de regio, hoewel deze actielijn nog verder uitgewerkt moet worden. In de HCA staat het verbinden van onderwijs en bedrijfsleven centraal en in uitvoering gaat het daarbij ook om wat werkgevers nodig hebben om talent vast te houden. Er wordt gewerkt aan een ecosysteem rondom agri, food, water en energie, met initiatieven zoals GreenChain NH.

De Regio Deal NHN (2025-2028) stelt brede welvaart centraal. Het behoud van jonge mensen is essentieel voor de regio, gezien de arbeidsmarkt mismatch en tekorten in technische sectoren, zorg en agrarische bedrijven, en de vraag naar hbo/academische professionals. Hoewel het aanbieden van wetenschappelijk onderwijs nog niet expliciet wordt benoemd, is er wel vraag naar wo-opgeleiden. Programmalijnen zoals "0.1 Beter Leren" en "0.4 Strategisch Netwerk" richten zich op het behouden van talent en het versterken van het regionale imago. Instellingen als Talland, Vonk en Inholland zijn betrokken bij initiatieven die aansluiten bij techniek, zorg en energie. Zij, en andere omgevingspartners, zien de Regio Deal ook als mogelijke 'kapstok' voor het verbinden van onderwijsactiviteiten op mbo, hbo én wo.

De Economische Agenda 2024-2040 benoemt Agri & Food, Energie en Water als de drie belangrijke en strategische pijlers voor de regio, wat aansluit bij bedrijvigheid in Seed Valley, Port of Den Helder en Energy Innovation Park in Alkmaar. Volgens omgevingspartners blijven zorg en ICT echter ook belangrijke en kansrijke sectoren voor de regio.

De gemeente Alkmaar richt zich in haar onderwijsagenda (2020-2024) op de ontwikkelingslijn van kinderen en jongeren en is in haar beleid actief op kinderopvang, gelijke kansen, samenwerking tussen scholen, gemeente en maatschappelijke organisaties, leven lang ontwikkelen en de vestiging van onderwijs in duurzame en mogelijk gedeelde gebouwen. De aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt is een aanknopingspunt voor universitair onderwijs. Binnen dit thema is er aandacht voor samenwerking met

³⁰ Samenwerkende partijen bestonden uit de 17 regiogemeenten, Provincie Noord-Holland, het Rijk, werkgevers- en werknemersorganisaties, UWV Werkbedrijf en het onderwijs.

lokale bedrijven en vernieuwende curricula met onderwijsprogramma's die aansluiten op de behoefte van de economie. De vraag om bijscholing en LLO zijn mogelijke ingangen voor het aanbieden van een universitair programma. Kansen voor een regionale kenniseconomie (met focus op energie- en agrosector) komen ook terug in de Omgevingsvisie van Alkmaar.³¹ Samenwerking tussen bedrijven, zorg, onderwijs en overheid wordt hier ook als onderdeel van de versterking van de economie gezien.

Omgevingspartners spelen een belangrijke rol in het opzetten van onderwijsactiviteiten doordat ze marktbewegingen vertegenwoordigen en vraagstukken aandragen voor onderwijs en onderzoek. Overheden kunnen een sturende rol pakken in samenwerkingsverbanden, zoals zichtbaar in de Regio Deal NHN. Een overzicht van relevante partners is opgenomen in bijlage 10.

Samenvattend sluit de ambitie van het oprichten van universitair onderwijs in de regio aan op de HCA, de Regio Deal en de Economische Agenda en in enige mate op de onderwijs agenda en omgevingsvisie, wat kansen biedt voor verdere samenwerking tussen onderwijs en regionale sectoren.

³¹ De Omgevingsvisie tot 2040 die was opgesteld in 2017 wordt momenteel geactualiseerd in verband met de nieuwe Omgevingswet uit 2024.

6. SWOT

De SWOT-analyse (bijlage 11) biedt inzicht in de strategische kansen en uitdagingen voor universitair onderwijs in Alkmaar. Alkmaar en de omliggende regio heeft sterke sectoren zoals energie, agri, tech en zorg, met al bestaande samenwerkingen tussen onderwijspartijen en onderzoekscentra. Unieke locaties³² en de Regio Deal bieden extra kansen voor verdere ontwikkeling. De SWOT benadrukt dat in Alkmaar de doorstroom van vwo naar universiteit achterloopt op veel andere gemeenten. Tegelijkertijd ontbreekt een heldere ambitie en kan de vraag naar universitair onderwijs beperkt zijn door de behoefte aan mbo- en hbo-opgeleid personeel. Uitdagingen zoals aanbod van labfaciliteiten, bereikbaarheid en de aantrekkingskracht van Amsterdam spelen ook een rol. Succesvolle strategie vraagt om gerichte samenwerking en versterking van bestaande initiatieven.

7. Conclusie en aanbevelingen

De centrale vraag was of universitair onderwijs in Alkmaar haalbaar en wenselijk is en welke stappen en randvoorwaarden nodig zijn. Uit onze verkenning blijkt dat Alkmaar al een basis heeft op het gebied van mbo- en hbo-onderwijs en dat de regio een dynamisch ecosysteem van bedrijven en kennisinstellingen heeft die samenwerken in innovatieclusters, fieldlabs en triple-helixverbanden. De regio concurreert met nabijgelegen hoger onderwijslocaties, zoals Amsterdam. De samenwerkingsstructuren, in combinatie met de strategische ligging van Alkmaar, bieden kansen voor de integratie van universitair onderwijs, bijvoorbeeld via dependances of hybride leeromgevingen. De historische analyse toont aan dat de wens voor universitair onderwijs in Alkmaar sinds de jaren '60 regelmatig terugkeert. De uitdagingen waarmee eerdere pogingen werden geconfronteerd, zoals veranderende economische omstandigheden, overheidsbeleid en een gebrek aan regionale samenwerking op het thema onderwijs, blijven relevant. Desondanks biedt de huidige regio-specifieke vraag naar hoger opgeleid talent nieuwe aanknopingspunten om dit vraagstuk opnieuw te benaderen. Op basis van de historische context, het onderwijslandschap en regionale behoeften hebben wij vier strategische aandachtspunten geïdentificeerd: **Ambitie, Middelen, Samenwerking, en Tijd**. Deze vormen de kern van onze aanbevelingen voor de Gemeente Alkmaar:

7.1. Ambitie gecontroleerd, realistisch en stapsgewijs

Universitair onderwijs in Alkmaar is haalbaar en zoals eerder beschreven ook al aanwezig. Uitbreiding

³² Bij unieke locaties kan gedacht worden aan plekken met onderscheidende faciliteiten, zoals het Energie Innovation Park/INVESTA met unieke milieuvergunningen. Ook biedt een actief ziekenhuis en directe omgeving meerdere mogelijkheden om te leren en onderzoeken. Historische locaties met name in oude binnensteden bieden net de extra sfeer voor een campus. Hiervoor kan uiteraard ook gekeken worden naar bestaande campussen. En tenslotte zijn plekken waar startups en scale-ups (incubators) zich verzamelen ook inspirerende plekken voor wetenschappelijk onderwijs. Op dit moment zie je in steden een toename van het ontwikkelen van 'Innovation Districts'. Plekken waar innovatie, onderwijs en jong en bestaand bedrijfsleven samenkomen. Het voormalige gasfabriekterrein dat herontwikkeld wordt tot 'De Nieuwe Energie' heeft hier ook kenmerken van, maar nog geen volledig innovatieprofiel. In Den Bosch wordt het Innovatiekwartier rond het Grasso Industrierrein ontwikkeld en Haarlem heeft de Koepelgevangenis. Op dit moment zijn er veel ontwikkelingen rond Innovatiedistricten, in Rotterdam o.a. oude havenlocaties rond de Merwedehaven; Delft rond oude gebouwen/woonwijken rond de TU Delft en in Den Haag rond het oude ministeriegebouw van SZW en station Laan van NOI. Het is op zich nog een jong 'gebiedsontwikkelconcept'. Het bestaat nog niet lang genoeg om resultaten te kunnen voorspellen.

van universitair onderwijs met vestiging van dependence/campus³³ is een reëel doel om na te streven, maar vraagt om een middellange termijnvisie (ca 5 jaar) en een actieve coalitie met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties voor een aanbod richting universiteiten. De huidige financiële druk op universiteiten vraagt om innovatieve en kostenefficiënte samenwerkingsvormen.

Aanbevelingen:

- **Realistische ambitie:** Formuleer een ambitie die aansluit bij de regionale economische en/of maatschappelijke sterktes, zoals energietransitie, Food & Agri, Zorg en nucleaire technologie, data Science en biotechnologie. Ook past in de huidige tijdgeest het thema 'Veiligheid' goed.
- **Haalbaarheid van een dependance:** Onderzoek de mogelijkheid om in samenwerking met een bestaande universiteit een dependance te vestigen. Focus daarbij op niches die aansluiten bij regionale speerpunten, zodat de dependance een aanvulling vormt op het bestaande aanbod.
- **Bouw relaties op met College van Besturen van Universiteiten:** In dit soort langere processen is het goed om vanaf de start te investeren in relaties en vertrouwen. Voor Alkmaar zijn de Universiteiten in Amsterdam de voor de hand liggende eerste partijen. Hier liggen ook al verbanden in fieldlabs, hybride onderwijs. Dit sluit echter een bredere verkenning onder andere instellingen niet uit.
- **Fasering en flexibiliteit:** Werk stapsgewijs en begin met opdrachten of fieldlabs, zodat het model kan groeien met de behoefte en middelen. Zie voor de stappen het stroomschema op pagina 11 en in de bijlage.
- **Talentbehoud en doorstroom bevorderen:** Richt je op het versterken van de doorstroom naar universitair onderwijs, zodat regionale talenten behouden blijven. Neem hier nadrukkelijk bestaand personeel bij bedrijven/organisaties in mee (LLO-plus) – dit is misschien wel de grootste groep.
- **Aantrekken van onderzoekers:** Overweeg strategische samenwerkingen die aantrekkelijk zijn voor onderzoekers binnen de genoemde sectoren. zorg er ook voor dat reeds aanwezige onderzoekers van o.a. academische werkplekken te kennen van o.a. NWZ, Petten, etc.

7.2. Middelen: Optimalisatie en strategische uitbreiding

Om de ambitie waar te maken, moet slim gebruik worden gemaakt van bestaande middelen en regionale initiatieven. Denk hierbij aan Data Science Alkmaar, Techvalley, Greenport, Zorg, de New Energy Coalition, Veiligheid/defensie en specialistische pabo- en mastertrajecten. Door verbinding te zoeken met bestaande lectoraten, practoraten en universitaire onderzoeksgroepen kan een stevig kennisnetwerk ontstaan.

Aanbevelingen:

- **Bestaande initiatieven uitbouwen:** Koppel bestaande regionale initiatieven aan universitaire kennisinstellingen om hybride onderwijsmodellen zoals fieldlabs en joint masters te realiseren.
- **Propositie voor universiteiten:** Ontwikkel een regionale propositie die aantrekkelijk is voor specifieke universiteiten, bijvoorbeeld door in te spelen op hun strategische thema's en maatschappelijke vraagstukken zoals energietransitie; digitale transformatie; vergrijzende bevolking (Zorg) en veiligheid. En specifieke voorzieningen, zoals gebouwen, labs, (studenten) woningen.

³³ Een onafhankelijke nieuwe universiteit oprichten in Nederland is voor het laatst gebeurd met de Universiteit Maastricht. Op dit moment is de tendens eerder nauwere samenwerking tussen universiteiten dan dat er ruimte is voor een geheel nieuwe universiteit. Universitair onderwijs op andere plekken dan de huidige universiteitssteden mogelijk maken, is wel een reële route.

-
- **Focus op kennisvalorisatie:** Benut de aanwezige bedrijvigheid voor kennisvalorisatie en werk samen met een praktijkomgeving van bestaande instellingen als fysiek platform voor experimenten en samenwerking.

7.3. Intensieve en strategische samenwerking als sleutel tot succes

Voor succesvolle integratie van universitair onderwijs in Alkmaar is een gestructureerd samenwerkingsmodel nodig, waarin onderwijsinstellingen, bedrijven, overheden en kennisinstellingen een gezamenlijke langetermijnvisie ontwikkelen. Er moet een ecosysteem worden gecreëerd dat bijdraagt aan een bedrijvige hub met synergie tussen onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven.

Aanbevelingen:

- **Publiek-private samenwerkingen:** Versterk de triple-helixverbanden door structurele samenwerking met regionale bedrijven en kennisinstellingen. Dat kan door (financiële) ondersteuning bieden, initiatieven te evalueren om verbeteringen te identificeren en opschaling te realiseren.
- **Regionale en nationale coalities:** Sluit aan bij regionale samenwerkingsverbanden zoals de Renewable Energy Valley en de Talent Academy West-Friesland, en benut nationale netwerken voor kennisuitwisseling en financiering.
- **Coördinatie en governance:** Verken hoe bestaande structuren kunnen bijdragen aan een sterke coördinatie van initiatieven. Stel indien nodig een coördinatieplatform in om de samenwerking te structureren en te begeleiden. Dit soort taken worden vaak toebedeeld aan een Economic Board of zoals in Zeeland aan een samenwerkingsverband met een focus alleen op onderwijs en onderzoek 'Campus Zeeland'.

7.4. Tijd: Lange adem en strategische timing

Universitair onderwijs in Alkmaar vereist strategische timing en minimaal vijf jaar om een hoger-onderwijs ecosysteem te creëren. Het proces vraagt om geduld, beleidsconsistentie en adaptief leiderschap.

Aanbevelingen:

- **Lange termijnvisie en consistentie:** Formuleer een meerjarenplan met duidelijke mijlpalen en checkmomenten om bij te sturen.
- **Flexibiliteit en adaptief leiderschap:** Speel in op politieke en economische veranderingen door flexibel te blijven in de aanpak.
- **Financieringsstrategie:** Ontwikkel een financieringsstrategie die aansluit op regionale, nationale en Europese fondsen voor strategische thema's zoals defensie en energietransitie.

7.5. Tot slot: van MBO naar WO

De strategie voor universitair onderwijs in Alkmaar moet rekening houden met de doorlopende leerlijn van mbo, hbo naar wo en LLO. De ontwikkeling hoeft niet stapsgewijs te verlopen zoals het trapmodel suggereert; een holistische benadering waarin verschillende onderwijsvormen en -niveaus elkaar versterken, kan juist innovatie en aantrekkingskracht bevorderen.

Aanbevelingen:

-
- **Integrale aanpak:** Overweeg een waaiermodel waarbij hybride leeromgevingen, dependances en cross-overs tussen niveaus samenkomen in een geïntegreerd onderwijslandschap met een sterke focus op valorisatie.
 - **Onderwijsinnovatie:** Alkmaar heeft de potentie om een proeftuin te zijn voor innovatieve onderwijsvormen, waarbij de nadruk ligt op hybride leeromgevingen en nieuwe certificeringsmodellen in samenwerking met bestaande onderwijsinstellingen.

7.6. Bestuurlijke Vervolgstappen

Om de haalbaarheid van universitair onderwijs in Alkmaar verder te onderzoeken en de ambities te realiseren, adviseren wij de volgende bestuurlijke vervolgstappen:

1. **Haalbaarheidsonderzoek en business case:** Onderzoek specifieke onderwijsrichtingen, potentiële samenwerkingspartners en de financiële haalbaarheid.
2. **Strategisch communicatieplan:** Ontwikkel een plan om draagvlak te creëren bij regionale stakeholders (bestaand onderwijs, bedrijfsleven), inwoners en potentiële studenten.
3. **Contact met onderwijspartijen:** Initieer gesprekken met potentiële onderwijspartners zoals universiteiten, hbo-instellingen en regionale bedrijven.

Bijlage 1: Tijdlijn

16e-17e
eeuw

Uitbreiding van Nederlandse universiteiten

- 1575: Leidsche universiteit opgericht
- 1584: bij inrichten Latijnse school in Alkmaar besloten dat deze geschikt moet worden gemaakt om leerlingen voor te bereiden op de Leidse Universiteit.
- 1585: Franeker Universiteit opgericht
- 1614: Groningen universiteit opgericht
- 1636: Universiteit Utrecht opgericht
- 1648: Harderwijk Universiteit opgericht.

Nederland was met 5 universiteiten een van de landen met hoogste aantal universiteiten per inwoner.

19e
eeuw

Nieuwe vormen van hoger onderwijs in Alkmaar

- Na de opheffing van gildes en invoering van Wet op de uitoefening van geneeskunde werd in Alkmaar een klinische school opgericht om heelmeesters en Vroedmeesters op te leiden. Deze school had echter een kwakkelend bestaan: in tegenstelling tot Rotterdam en Amsterdam was dit onderwijs weinig succesvol.
- Cadettenschool (wat toe leidde naar de KNAW).
- 1899: discussie over een Gymnasium in Alkmaar start. De nieuwe onderwijswet schreef voor dat steden met meer dan 20.000 inwoners een gymnasium behoren te hebben.

Begin 20e
eeuw

Discussie over gymnasium

- 1900: het college van B&W in Alkmaar besluit discussie over een gymnasium op de lange baan te schuiven (vanwege financiën en een landelijke daling aan gymnasiumleerlingen).
- 1904: het Alkmaars Gymnasium, wordt, als slotstuk van een jarenlange discussie, alsnog opgericht.

1950-

Commissie schermerhoorn en komst van een vierde technische hoge school

- 1959: regeringsnota constateert dat er meer ingenieurs nodig waren gezien de snel voortschrijdende techniek. Een vierde technische hogeschool is gewenst, bij voorkeur in de omgeving van het Noordzeekanaal, en zou moeten samenwerken met het nieuwe kernreactorcentrum in Petten. Diverse gemeenten promoten hun locaties.
- 1962: Commissie Schermerhoorn onderzoekt de geschiktheid van Alkmaar en omgeving als vestigingsplaats voor een nieuw te stichten school.
- 1964: Rapport van Commissie Schermerhoorn gereed. Twee mogelijke terreinen worden geïdentificeerd: Schermer-Zuid en Schermer-Noord. Verwachting: plek voor 2500 studenten, oplopend naar 5000, mede door ligging langs snelweg.
- 1965: Gedeputeerde Staten van Noord-Holland kiest officieel Alkmaar als mogelijke vestigingsplaats. Haarlem, Beverwijk en Weesp behoorden tot alternatieven.
- 1965: ludieke studentenactie vanuit Amsterdam roept op tot stichting vierde Technische Hogeschool in Alkmaar (in Haarlem vergelijkbare actie).
- September 1965: Commissie onderzoekt voor de regering de beste vestigingsplaats.
- 1966: interim-rapport stelt dat er geen vierde hogeschool nodig is: "uitgaande van de bestaande uitbreidingsplannen is de opleidingscapaciteit van het technisch wetenschappelijk onderwijs tot 1980 voldoende om het verwachte aanbod op te vangen". De regering neemt het advies over: een vierde TH is niet nodig. En de plannen voor Alkmaar worden stopgezet.

Bijlage 2: Overzichtstabel kenmerken universiteit

Bron: DUO [Inschrijvingen wo 2019-2023](#)

<i>Cijfers van jaar 2023</i>	Oprichtings- jaar	Aard oprichting	Aantal ingeschreven studenten	Aantal opleidingen (master, bachelor, postmaster)	Profiel % studenten binnen organisatie (genoemd als >10%)
Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR)	1973	Openbaar	30.752	186(134,52,/))	Economie (46%), gedrag & maatschappij, gezondheidszorg en recht
Radboud Universiteit Nijmegen (RU)	1923	Bijzonder (stichting)	23.925	231(125,86,20)	Gedrag & maatschappij (27%), natuur, gezondheidszorg taal & cultuur, recht, economie
Rijksuniversiteit Groningen (RUG)	1614	Openbaar	34.058	393(230,117,46)	Economie (20%), taal & cultuur, gedrag & maatschappij, natuur, recht, gezondheidszorg
Technische Universiteit Delft (TUD)	1842	Openbaar	25.999	107(72,32,3)	Techniek (96%)
Technische Universiteit Eindhoven (TU/e)	1956	Openbaar	13.039	79(48,26,3)	Techniek (100%)
Tilburg Universiteit (TiU)	1927	Bijzonder (stichting)	19.528	186(102,56,28)	Economie (35%), Gedrag & Maatschappij, recht,
Universiteit Leiden (LEI)	1575	Openbaar	33.048	327(164,123,40)	Gedrag & maatschappij (29%), taal & cultuur, natuur, recht, sectoroverstijgend
Universiteit Maastricht (UM)	1976	Openbaar	21.845	166(118,48,/))	Economie (25%), gezondheidszorg, recht, gedrag & maatschappij, sectoroverstijgend
Universiteit Twente (UT)	1961	Openbaar	11.816	130(68,53,9)	Techniek (67%), gedrag & maatschappij
Universiteit Utrecht (UU)	1636	Openbaar	38.297	312(176,104,32)	Natuur (27%), gedrag & maatschappij, taal & cultuur, gezondheidszorg
Universiteit van Amsterdam (Uva)	1877	Openbaar	43.043	448(241,168,39)	Gedrag & maatschappij (26%), taal & cultuur, economie, natuur
Vrije Universiteit Amsterdam (VU)	1880	Bijzonder (vereniging)	31.984	327(201,110,16)	Economie (21%), gedrag & maatschappij, gezondheidszorg, natuur, recht
Wageningen University (and Research) (WUR)	1876 (1986 universiteit)	Openbaar	12.967	112(70,42,/))	Landbouw en natuurlijke omgeving (100%)
Open Universiteit (OU)	1984	Openbaar	*15.231	*	*

*Er zijn geen cijfers over de Open Universiteit beschikbaar in deze dataset van DUO, studentenaantal op basis van [jaarverslag 2023 van OU](#).

Bron: DUO Open Onderwijsdata [Inschrijvingen wo 2019-2023](#)

Bron: Duo Open Onderwijsdata [Financiële gegevens per bestuur wo 2019-2023](#)

Bron: Duo Open Onderwijsdata [Financiële gegevens per bestuur wo 2019-2023](#)

x€1000	Baten x1000				Lasten x1000	
2023	Rijksbijdrage	Collegegelden	Bijdrage NWO en KNAW *	Werk in opdracht van derden	Personeelslasten	Huisvesting
LEI	591.700	91.000	52	244.400	646.800	53.500
UM	353.763	57.593	24	120.715	418.907	41.741

UT	298.100	36.300	27	99.100	344.100	33.100
WUR	308.770	44.307	35	122.142	354.712	40.979
EUR	429.800	80.900	37	236.000	609.900	41.700
TiU	205.545	46.413	7	53.843	250.425	18.277
UU	676.701	92.534	72	319.432	823.164	118.230
TUd	593.953	90.792	53	255.118	730.807	103.993
Tu/e	319.500	39.2	20	117.600	358.900	32.300
RUG	567.596	89.693	34	178.697	666.662	76.775
RU	422.956	51.362	62	244.900	594.380	34.976
VU	504.499	84.363	24	94.357	504.499	48.615
UvA	626.200	130.600	49	289.300	761.600	82.100
OU	65.289	18.321	1	4.270	73.874	2.934

*Deze inkomsten van NWO en KNAW zijn geaggregeerd en komen uit 2022. Bron: Rijksfinancien, jaarverslag 2023, [Geldstromen wetenschappelijk onderwijs](#) (gebaseerd op DUO Open Onderwijsdata).

Bijlage 5: Recente ontstaansgeschiedenissen van universiteiten

• Technische Universiteit Eindhoven

Aan de oprichting van de tweede technische hogeschool (Eindhoven in 1956) en derde (Twente in 1961) in Nederland (vanaf 1986 omgedoopt tot Technische Universiteiten) gingen jarenlange politieke discussies vooraf. Leidend was de behoefte aan ingenieurs en hoger geschoold technisch personeel voor de wederopbouw en industrialisatie van Nederland. De uiteindelijke keuze voor Eindhoven lag niet van tevoren vast. Sterker nog, eerdere rapporten en commissies spraken de voorkeur voor vestiging in Arnhem uit. Een comité onder leiding van de industriële ondernemingen in de stad, gesteund door het provinciebestuur, voert hiervoor (aanvankelijk succesvol) lobby. De ligging ten opzichte van Delft was hierbij ook een factor. De uiteindelijke keuze voor Eindhoven kende verschillende redenen. Enerzijds was de behoefte en lobby van het bedrijfsleven (o.a. Philips en DAF) doorslaggevend. Anderzijds had de keuze voor Eindhoven ook bredere politieke steun (Limburg en Brabant steunden deze keuze gezamenlijk), terwijl in Gelderland er in de provincie intern concurrentie was voor de keuze tussen Arnhem en Nijmegen.³⁴

• Technische Universiteit Twente

Ook de oprichting van de Technische Hogeschool Twente in 1961 volgde na besluitvorming vanuit de landelijke politiek en de behoefte voor meer technisch opgeleid personeel. Arnhem deed wederom mee in “de strijd” om als vestigingsplaats aangewezen te worden, net als Zwolle en Deventer.

³⁴ Citation for published version (APA): van Hooff, W. H. P. M., & Lintsen, H. W. (1991). De oprichting van de Technische Hogeschool Eindhoven. In M. Bakker, & W. H. P. M. van Hooff (editors), *Gedenkboek Technische Universiteit Eindhoven 1956-1991* (blz. 7-21).

Laatstgenoemde werd door verschillende commissies als voorkeurs kandidaat aangewezen. Men verwachtte dat door haar geografische ligging Deventer een stimulerende werking voor heel Oost-Nederland zou hebben ten opzichte van Enschede. De minister legde deze adviezen echter naast zich neer. Doorslaggevend waren onder andere beschikbare ruimte (landgoed Drienerlo), lokale bestuurlijke samenwerking (Hengelo, Almelo en Enschede trokken gezamenlijk op) en de steun van de industrie (o.a. Akzo).³⁵

- **Universiteit van Maastricht**

De stichting van de jongste universiteit in Nederland, die van Maastricht, was niet vanzelfsprekend. In de jaren 60 besloot de landelijke politiek dat er een achtste medische faculteit moest komen. Er gingen steeds meer jongeren studeren en bovendien waren er door de bevolkingsgroei ook steeds meer artsen nodig. Ook hier werd weer een commissie ingesteld om het ministerie te adviseren over waar deze faculteit gevestigd moest komen³⁶. De commissie sprak haar voorkeur uit voor het samenwerkingsverband Twente, Tilburg en Eindhoven, omdat de faculteit daar in al bestaand hoger onderwijs kon worden ingebed. Het werd dus echter Maastricht. In Limburg had men al sinds de vroege twintigste eeuw herhaaldelijk gepoogd universitair onderwijs naar de stad te halen. Zij zagen de vestiging van een katholieke universiteit in 1923 aan hun neus voorbij gaan (werd Nijmegen) en ook andere pogingen draaiden op niets uit. In 1965 richtte men de Stichting Wetenschappelijk Onderwijs Limburg (SWOL) op, met als doel de achtste medische faculteit binnen te halen. In de commissie zaten vertegenwoordigers uit de politiek en het bedrijfsleven.³⁷ Waarom lukte het deze keer wel? Het politieke momentum zat mee: de landelijke politiek achtte de integratie van ‘randgebieden’ en een evenredige verdeling van universitair onderwijs nu meer van belang. Daarnaast speelde zeer waarschijnlijk de sluiting van de mijnen en de benodigde economische herstructurering van Limburg een doorslaggevende rol.

Bijlage 5b: Ontstaansgeschiedenis buitenlandse universiteiten

- **Universität Bayreuth (1975)**

De oprichting van de Universität Bayreuth in 1975 kwam voort uit een bredere discussie over de spreiding van hoger onderwijs in Beieren. Naast Bayreuth pleitten ook de steden Bamberg en Coburg voor een eigen universiteit. De uiteindelijke keuze voor Bayreuth werd bepaald door een combinatie van factoren, waarbij de Duitse federale en Beierse deelstaatregering een doorslaggevende rol speelde. Bayreuth voerde een krachtige lobby en profileerde zich als een strategische locatie voor economische stimulering in de regio Oberfranken, die economisch achterliep op andere delen van Beieren. Daarnaast bood de stad voldoende ruimte voor een nieuwe campus, wat de ontwikkeling van moderne faciliteiten en interdisciplinaire onderzoeksmogelijkheden vergemakkelijkte. Dit sloot aan bij de ambitie om een innovatieve universiteit op te zetten die samenwerking tussen verschillende wetenschapsgebieden bevorderde. De uiteindelijke beslissing werd dus beïnvloed door zowel economische als academische overwegingen, gecombineerd met een sterke regionale lobby.

³⁵ M. Krijnsen, *Aanjager, Universiteitsfonds Twente, motor van de ondernemende universiteit* (2014), 10-11.

³⁶ Andere gegadigden waren agglomeratie Zwolle-Kampen en samenwerkingsverband Apeldoorn-Deventer-Zutphen.

³⁷ [Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Limburg in 1969](#)

- **Universidad de Alicante (1979)**

De oprichting van de Universidad de Alicante in 1979 werd geleid door de Spaanse centrale overheid, die de noodzaak zag om het universitaire landschap in Spanje te verbreden en onderwijs toegankelijker te maken. In de regio Valencia waren ook de steden Elche en Orihuela serieuze kandidaten voor een universiteit, maar uiteindelijk viel de keuze op Alicante. Een sterke lokale lobby speelde hierin een belangrijke rol, evenals de sociaaleconomische omstandigheden van de stad. Alicante kampte met een achtergestelde positie ten opzichte van andere Spaanse universiteitssteden, en de oprichting van een universiteit werd gezien als een manier om deze ongelijkheid te verkleinen en de regio economisch te versterken. De strategische ligging van Alicante, met goede verbindingen en groeipotentieel voor zowel academisch als economisch beleid, droeg bij aan de uiteindelijke beslissing. De universiteit werd opgezet met de ambitie om niet alleen lokaal talent te behouden, maar ook om een internationale aantrekkingskracht te creëren.

- **University of Limerick (1972)**

De University of Limerick werd in 1972 opgericht als onderdeel van de Ierse inspanningen om economisch achtergestelde regio's te versterken door middel van hoger onderwijs. Limerick en Waterford waren de belangrijkste kandidaten, beide steden met een sterke behoefte aan economische stimulering en onderwijsvoorzieningen. Uiteindelijk kreeg Limerick de voorkeur, mede door de aanwezigheid van uitgestrekte terreinen die geschikt waren voor een moderne campus. Een andere doorslaggevende factor was de sterke samenwerking tussen de industrie en de lokale overheid, wat leidde tot steun vanuit zowel de politiek als het bedrijfsleven. Limerick positioneerde zich als een stad met potentie voor technologische en industriële innovatie, en de universiteit werd vanaf het begin ingericht op samenwerking met de industrie. Dit zorgde ervoor dat de universiteit niet alleen academisch sterk stond, maar ook direct bijdroeg aan economische groei en werkgelegenheid in de regio.

Bijlage 6: Voorbeelden University colleges

Naam	Toelichting
UCR	University College Roosevelt (UCR) in Middelburg is een Engelstalig liberal arts college. UCR is opgericht in 2004 met de naam Roosevelt Academy. Het is verbonden aan verschillende universiteiten, met name Universiteit Utrecht waarvan UCR afgestudeerden een bachelor-diploma ontvangen. Het college is financieel onafhankelijk van de UU. De studentenpopulatie ligt elk jaar rond de 550, die bij het samenstellen van hun curriculum, kunnen kiezen uit meer dan 200 vakken in vier departementen Arts & Humanities, Engineering, Sociale Science en Science. 65% van de populatie is niet-Nederlands, dus de UCR is sterk afhankelijk van internationale studenten. UCR werkt samen met vijf andere onderwijs- en kennisinstellingen aan Delta Climate Center in Vlissingen, wat impact voor Zeeland belooft: nieuwe banen, meer studenten met nieuw profiel, verbeterde kennisinfrastructuur, nieuw onderzoek in triple helix samenwerking en een sterker vestigingsklimaat. ³⁸

³⁸ <https://www.ucr.nl/nieuws/green-light-for-delta-climate-center-in-vlissingen/>

	Begin 2025 is duidelijk geworden dat door bezuinigingen van het Rijk en teruglopende studentenaantallen het UCR 2 miljoen minder ontvangt. De UCR moet reorganiseren en heeft gevolgen voor een kwart van het personeel.³⁹ Samen met de aankomende Wet Internationalisering in Balans dat instroom internationale studenten begrensd zijn er zorgen over bij het bestuur van UCR over het voortbestaan van de instelling.⁴⁰
Campus Den Haag	Campus Den Haag is onderdeel van de Universiteit Leiden en bestaat al meer dan 20 jaar. In 1998/1999 richtte de Universiteit Leiden dependance Campus Den Haag op. Deze dependance kwam tot stand op initiatief van het universiteitsbestuur en de gemeente Den Haag om de band tussen onderzoek en onderwijs op het gebied van internationaal recht, vrede en veiligheid.⁴¹ Inmiddels studeert 20% van de studenten aan de universiteit Leiden in Den Haag.⁴² Technische Universiteit Delft heeft zich kortgeleden in een gebouw gevestigd dat onderdeel uitmaakt van de campus en start daar met de masteropleiding Engineering and Policy Analysis, dat aansluit op de opleidingen die al op de campus worden gegeven.
Campus Fryslân	Campus Fryslân in Leeuwarden is onderdeel van de RUG. Een klein aantal bachelors en (pre-)masters wordt aangeboden, waaronder de bachelor in de vorm van University College (de tweede van de RUG). De totstandkoming van de campus komt deels door de strategie van de universiteit RUG alswel door de politieke beleidsagenda. De Kennisagenda Fryslân 2015-2025, onder leiding van de provincie en de gemeente Leeuwarden, heeft als doel de “kenniseconomie in de regio te bevorderen”, de expertise op terreinen als watertechnologie en meertaligheid verder uit te bouwen, en de bestaande R&D bij bedrijven en aanwezige innovatieve markten uit te bouwen.⁴³ Ook de Wetsus/Water Campus, Dairy Campus, Fryske Akademy, Waddenacademie en het Innovatie Cluster Drachten (ICD) zijn onderdeel van de Kennisagenda Fryslân o.a. georganiseerd met de Universiteit Twente. De provincie Fryslân investeerde €17 miljoen in de campus (totaal €57,1), en verschaft Friese studenten een subsidie van 4800 euro als ze een bachelor in Leeuwarden volgen. De campus kan ‘brain drain’ stoppen, op dit moment blijft slechts 3% van de studenten die gaat studeren in Friesland.⁴⁴ Voor de RUG past campus Fryslân in haar strategie van een multi-campusbeleid. De groeimogelijkheden in de stad Groningen zijn beperkt. Studenten kunnen geen kamer vinden en opleidingen geen ruimte. Ook past een campus in haar ambities om “Universiteit van het hele Noorden” te zijn met regionale ijkpunten.⁴⁵ De RUG investeerde €29,94 miljoen en heeft aan Friesland belooft om 15 jaar te blijven.
Overige cases	Ook zijn er op dit moment een aantal lopende initiatieven – in verschillende stadia van uitvoering – onder andere in Almere en Drachten. Naar voorbeeld van Campus Fryslân gaat de RUG ook in Drachten universitair onderwijs verzorgen. Daar zal het

³⁹ Omroep Zeeland, [Grote schok voor betrokkenen, UCR zet definitief het mes in het personeelsbestand](#)

⁴⁰ NOS, [UCR nu al ruim een miljoen in de min door beleid van het kabinet en dat wordt alleen maar erger door nieuwe wet](#)

⁴¹ NRC, Den Haag met universiteit het 'Boston' van Nederland, 23.09.1998; [Campus Den Haag - Universiteit Leiden](#)

⁴² [Campus Den Haag - Universiteit Leiden](#)

⁴³ [Kennisagenda-Fryslan.pdf](#)

⁴⁴ <https://ukrant.nl/magazine/de-eerste-vijf-jaar-is-het-pionieren/>

⁴⁵ RUG [ontwikkelplan.pdf](#)

	onderwijs zich richten op zorgtech en hightech.⁴⁶ In Almere worden er op dit moment stappen genomen om technisch universitair onderwijs naar de stad te brengen, onder meer in het kader van de regiodeal Tech en Transitie.⁴⁷ Onderdeel van de strategie is om deze initiatieven aan te laten sluiten aan landelijke beleidsplannen. Almere zette daarbij onder andere in op de beleidsplannen van voormalig minister Adriaanse van economische zaken om nieuwe tech hubs te laten ontwikkelen.⁴⁸ TU Delft is bezig met een hightech campus in Den Haag met als kerndoel om engineering te betrekken bij beleid en bestuur. Het is onderdeel van de nieuwe groei- en multicampusstrategie van TU Delft.⁴⁹ De TU deelt vestigingsgebouwen in Den Haag met andere kennisinstellingen zoals UNL en universiteit Leiden. De grootste technische universiteit van Europa, RWTH uit Aken, heeft het voornemen om een dependance te openen in Heerlen.
--	---

Bijlage 7: Wettelijke vereisten en Macrodoelmatigheidstoets

Wettelijke vereisten

Voor de haalbaarheid van het vestigen van universitair onderwijs is het noodzakelijk om te kijken naar de wettelijke vereisten, hierbij focussen we op de Wet op Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek en de Regeling Macrodoelmatig Opleidingsaanbod Hoger Onderwijs 2023. Om bekostigde opleidingen aan te kunnen bieden, moeten universiteiten deze eerst laten toetsen op doelmatigheid en kwaliteit. De minister neemt hierover het besluit op basis van de adviezen die worden uitgebracht door de Commissie voor Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO).

In de regeling macrodoelmatigheid is vastgelegd aan welke criteria moet worden voldaan. De aanvragende instelling moet o.a. aantonen dat er voor de opleiding een arbeidsmarktbehoefte is (1) en ruimte in het landelijke aanbod (2). In het aanvraagformulier voor Nieuwe Vestigingsplaats⁵⁰ (zie hieronder) wordt ook expliciet om een onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte gevraagd op kwantitatieve en kwalitatieve wijze. Hierin moet onder meer uitgelegd worden “dat de nieuwe opleiding voorziet in een noodzakelijke aanvulling op het eigen en landelijke bestaande opleidingsaanbod en waarom het niet mogelijk is om de gewenste ontwikkeling vorm te geven via het landelijke bestaande opleidingsaanbod. Voorts wordt onderbouwd dat de komst van de nieuwe opleiding geen negatieve gevolgen heeft voor de spreiding van het landelijke bestaande opleidingsaanbod”.

Nadat de minister goedkeuring heeft gegeven voor de nieuwe opleiding en vestigingsplaats, moet deze nog worden geaccrediteerd door de NVAO. Pas als deze beide trajecten doorlopen zijn kan een nieuwe

⁴⁶ [RUG wil campus voor technische studenten bouwen in Drachten - RTV Noord](#)

⁴⁷ [Nieuw Land | Alle Regio Deals | Elke regio telt](#)

⁴⁸ [Universiteit van Almere? Zo gek is dat niet: 'Er studeren hier al 8000 mensen' | NPO Radio 1](#)

⁴⁹ <https://www.tudelft.nl/2023/tu-delft/nieuwe-locatie-tu-delft-geopend-in-den-haag>

⁵⁰ [Procedures - CDHO](#)

opleiding starten. Universitair onderwijs in Nederland moet worden geaccrediteerd door de Nederlandse-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO).

In het **Aanvraagformulier Macrodoelmatigheidstoets Nieuwe Vestigingsplaats**⁵¹ wordt om de volgende informatie gevraagd:

- Inhoud opleiding en onderwijsprogramma
- Doelgroep van de opleiding en nadere vooropleidingseisen
- Beroeps-/arbeidsmarktprofiel afgestudeerden
- Analyse verwant (toekomstig) aanbod
- Geschatte instroom in de nieuwe vestigingsplaats
- Onderbouwing van de arbeidsmarkt behoefte (“De arbeidsmarktbehoefte als bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, dient door het instellingsbestuur in ieder geval kwantitatief te worden onderbouwd. De arbeidsmarktbehoefte kan aanvullend kwalitatief worden onderbouwd” en “Bij de noodzaak als bedoeld in het derde lid, onderdeel a, wordt onderbouwd dat de nieuwe opleiding voorziet in een noodzakelijke aanvulling op het eigen en landelijke bestaande opleidingsaanbod en waarom het niet mogelijk is om de gewenste ontwikkeling vorm te geven via het landelijke bestaande opleidingsaanbod. Voorts wordt onderbouwd dat de komst van de nieuwe opleiding geen negatieve gevolgen heeft voor de spreiding van het landelijke bestaande opleidingsaanbod”.)
- Noodzaak tot start nieuwe vestigingsplaats
- Aansluiting instellingsprofiel

Bijlage 8: Factoren voor afwegingskader

Factoren	Toelichting (niet uitputtend)
Landelijke politieke noodzaak	Uit de ontstaansgeschiedenissen van universiteiten blijkt dat urgentie vanuit de landelijke politiek de belangrijkste voorwaarde is voor de stichting van een nieuwe universiteit, zo kan de stichting aansluiten op een bepaalde visie voor een kenniseconomie, onderzoek en innovatiebeleid, herstructureringsbeleid of plannen om randregio's versterken.
Lokale en/of regionale bereidheid (o.a. politieke beleidsagenda)	Uit de ontstaansgeschiedenissen van universiteiten blijkt dat de bereidheid van lokale gemeenten en regionale verbanden meespelen in de stichting van een universiteit. Zo kunnen factoren als herstructurering economie, herbestemming/ontwikkeling van locaties, leefbaarheid en regionale profilering redenen zijn om universitair onderwijs te willen.

⁵¹ [Procedures - CDHO](#)

Steun bedrijfsleven	Uit de ontstaansgeschiedenissen van universiteiten blijkt dat de steun van het bedrijfsleven in het bijzonder, belangrijk is voor de stichting van een universiteit. Zo is het belangrijk ondernemers te betrekken en een rol te geven, en dus in de propositie een duidelijk aansluiting te hebben op de regionale economie
Arbeidsmarktbehoefte	Vanuit de wettelijke accreditatie-eisen moet een opleiding aantonen dat er behoefte is door bijvoorbeeld de doelgroep, het beroepsprofiel en de geschatte instroom toe te lichten.
Aanvulling op het landelijk aanbod	Vanuit de wettelijke accreditatie-eisen moet een opleiding aantonen dat de inhoud en het onderwijsprogramma huidige opleidingen niet verdringt, door een analyse te doen op verwant aanbod en aansluiting instellingsprofiel op landelijke spreiding.
Beschikbare ruimte	Voor de ontwikkeling van (universitair) onderwijs zijn er locaties nodig die kunnen dienen als onderwijspanden en studentenhuysvesting.
Infrastructuur	Voor de ontwikkeling van universitair onderwijs, wat normaliter een grotere wervingsradius kent dan andere onderwijsinstellingen, is een goede infrastructuur nodig die de bereikbaarheid vergroot (zowel met OV als auto) om zowel studenten als onderzoekers te trekken.
Faciliteiten	Universitair onderwijs vereist, afhankelijk van de aard van het onderzoek, geavanceerde faciliteiten zoals labs, experimenteerruimte en specialistische apparatuur.
Strategie en behoefte van universiteiten op gebied van onderzoek, ruimtelijke ordening en regionaal beleid	Bestaande universitaire instellingen willen bijvoorbeeld andere regio's willen aanspreken, willen bepaalde samenwerking met bedrijven of organisaties verbeteren of hebben moeite om studentenaantallen te faciliteren (RUG die niet past in Groningen). Het multicampusbeleid is bijvoorbeeld een opkomende strategie.
Financiën	Uit de nationale en internationale voorbeelden van diverse campussen blijkt dat de stichting van een universiteit/dependance gepaard gaat met grote investeringen, die zowel van de universiteit, als de overheid als andere (private) co-financiers komen.

Bijlage 9: Checklist randvoorwaarden trapmodel

Bijlage 10: Lijst van omgevingspartners

Onderwijsinstellingen	Kennisinstellingen/ Onderzoekcentra	Overheden/Gemeenten/ uitvoerders	Samenwerkingsverbanden, netwerken en initiatieven
Hogeschool Inholland Alkmaar	JRC Petten	Regio NHN	Greenport NHN
Vonk	EH Campus Petten	Ontwikkelingsbedrijf NHN	NHN Greenchain
Talland College	TNO	RPA NHN	Seedvalley
Ipabo	NWZ Ziekenhuis	Provincie Noord- Holland	Talent Academy
VWO scholen: OSG Willem Blaeu, Stedelijk Dalton College Alkmaar, Murmellius Gymnasium, PCC het Lyceum, CSG Jan Arentsz		Gemeente Alkmaar	Tech Valley
Opleiders: Tetrix, EPAC			METIP
VU (via Datascience en Ipabo)			IDEA
UvA			Amsterdam Green Campus
WUR (via Greenport/Seedvalley)			Investa
TUd (via New Energy Coalition)			Datascience Alkmaar
Amsterdam UMC (via NWZ Ziekenhuis)			New Energy Coalition
Leiden (via NWZ Ziekenhuis)			Innovation Park Alkmaar
			Port of Den Helder
			Offshore Windpark Den Helder

Bijlage 11: SWOT

Sterktes

- Gemeente Alkmaar en de regio Noord-Holland Noord heeft specifieke sectorale sterktes op domeinen als energietransitie, Food en Agri, nucleaire technologie, datascience, tech en (bio)technologie. Deze bieden kansrijke focusgebieden voor universitair onderzoek en onderwijs. Met name de energietransitie en nucleaire health zijn twee sectoren waarin Nederland en vooraanstaande positie heeft met een sterk onderzoekscomponent.
- Bestaande onderzoeksverbanden bieden fundament voor verdere uitbreiding universitair onderwijs en onderzoek: Datascience Alkmaar (VU), Techvalley (UT en VU), Greenport (Amsterdam Greencampus), Seedvalley (WUR), NW Ziekenhuis (AMC) New Energie Coalition (Delft) en Ipabo (VU).
- Lectoraten en practoraten kunnen de leerlijn mbo-hbo-wo verbinden en samen regionale thema's verkennen.
- Innovatielab van InHolland, Energy Innovation Park, New Energy Coalition/INVESTA en METIP zijn interessante locaties in Alkmaar en de omliggende regio waar onderzoekers al betrokken zijn en meer onderzoekers aan kunnen haken.
- Er zijn unieke plekken in NHN met internationale aantrekkingskracht en experimenteermogelijkheden waar gebruik gemaakt van kan worden: zaadveredeling, sluis in Den Helder, reactor in Petten. Met name de JFR in Petten heeft al wereldwijde relevantie en de samenwerkingen met kennisinstellingen als TNO, NRG, EC JRC bieden sterke basis voor onderzoek en wetenschappelijke samenwerkingen.
- Er is regionale behoefte om vertrek van jongeren te verminderen.
- Kleinschalig en intensief onderwijs (op universitair niveau) kan aantrekkelijk zijn voor bepaalde doelgroepen zoals excellente studenten, internationale studenten, zij-instromers, werkende professionals en regionale talenten.
- Initiatieven om arbeidstekorten sector specifiek aan te pakken vinden plaats (Talent Academy werkt samen met Inholland en Seedvalley). Wat gebeurt op mbo en hbo niveau kan fungeren als brug naar universitair onderwijs.
- Beschikbare leegstaande gebouwen kunnen worden hergebruikt. Plek naast centraal station Alkmaar, aanvankelijk voor InHolland, is potentievol.
- Alkmaar is goed bereikbaar vanuit Amsterdam

Zwaktes

- Universitair onderwijs betekent niet direct dat studenten in de gemeente Alkmaar of regio NHN blijven. Studenten kunnen na hun opleiding ergens anders gaan werken.
- Regionaal imago van universitair onderwijs is niet sterk genoeg: relatief groot deel van vwo leerlingen neigen naar hbo.

- Er is nog weinig academische traditie, cultuur en aantrekkingskracht voor wetenschappers en studenten om zich in de regio te vestigen.
- De studentenpopulatie zal niet significant groeien in Alkmaar met enkele opleidingen en de aantrekkingskracht van Alkmaar als studentenstad zal daarmee niet snel verbeteren. Sterkere samenwerking met bedrijven, meer investeringen in studentenvoorzieningen (huisvesting, faciliteiten, culturele voorzieningen) en regionale/internationale positionering kan een positief effect hebben hierop.
- Beperkte faciliteiten om direct grootschalig universitair onderwijs aan te bieden.
- Primaire behoefte aan personeel vanuit het bedrijfsleven ligt op mbo en hbo niveau
- Een gebrek aan universitaire labfaciliteiten in de regio kan een obstakel vormen voor onderzoek intensieve opleidingen.
- Universitair onderwijs in Alkmaar wordt door sommige partijen als overbodig gezien want op korte afstand liggen twee universiteiten (UvA en VU) met groot aanbod. Kleine schaal maakt het moeilijk om te “concurreren” met bestaande universiteiten.
- Alkmaar is minder aantrekkelijk als vestigingsplaats voor universiteiten door de afstand tot bestaande universiteiten zoals de WUR
- Inholland investeert in locatie in Haarlem en Amsterdam. Ontwikkeling in Alkmaar voor universitair onderwijs kan daardoor worden belemmerd.

Kansen

- Onderzoeksactiviteiten met een generieke thema zijn makkelijker te verbinden met veel sectoren verbinden. Voor veel sectoren zijn het lectoraat van Inholland Alkmaar Data Driven Smart Society en de organisatie Datascience Alkmaar interessant omdat ze werken op het gebied van AI en data-analyse. Universitair onderwijs gericht op logistieke, (zakelijk) dienstverlenende en niet-agrarische beroepen zijn ook relevant voor verschillende sectoren en kan het investeren in universitair onderwijs makkelijker verantwoorden
- Door in te zetten op bijscholing en masters voor werkenden kan bredere doelgroep worden bereikt.
- Volle universiteiten in de Randstad creëren interesse voor nieuwe locaties
- Alkmaar kan ruimte benutten om betaalbare studentenhuysvesting aan te bieden
- Jongeren die nu onder niveau studeren of verhuizen voor hun studie, kunnen in Alkmaar blijven
- Aansluiting op specifieke kennisdomeinen biedt kansen voor thema-gebaseerde samenwerking. Potentie op verschillende thema's wordt gezien, zoals energie, agri(food), nucleaire technologie en AI.
- Momenteel komt op nucleair terrein het universitair talent vanuit Groningen en Delft, wat kansen biedt voor een variant in Alkmaar.
- Uitbreiding mogelijk van bestaande initiatieven en samenwerkingsverbanden.
- Universitair onderwijs kan bijdragen aan het aantrekken en behouden van hoogopgeleide professionals in de regio.

- Ontwikkelen van universiteitshub in Alkmaar of dependance van bestaande universiteit door enkele stakeholders (Petten) gezien als kans om universitaire samenwerking in regio te versterken. Dit versterkt tevens samenwerking/verbinding met mbo en hbo. Samenwerking met WUR en EH campus in Petten kan leiden tot een universitaire dependance of hybride onderwijsmodellen in Alkmaar.
- Regio Deal kan als kapstok dienen om structureel onderwijs en onderzoek te koppelen aan regionale sectoren en de mbo-hbo-wo leerlijn te realiseren.
- Joint masters en living labs kunnen universitaire activiteiten naar Alkmaar brengen zonder een volledige universiteit te vestigen.
- Binding van talent aan regio wordt verstrekt door de ontwikkeling van hybride onderwijsmodellen zoals fieldlabs en praktijkgericht universitair onderwijs/onderzoek op locatie om universitaire studenten aan de regio te binden.
- Inholland als drijvende kracht voor lab-gerelateerde opleidingen kan opstap zijn naar universitair niveau. De ontwikkeling van lab-locatie in Hoorn (in overleg met Vonk) kan infrastructuur versterken en aantrekkelijker maken voor universitaire opleidingen.

Bedreigingen

- Significante bezuinigingen in het universitair onderwijs, de hoge dichtheid van universiteiten in Nederland, in combinatie met een strenge doelmatigheidstoets, beperken mogelijkheden voor het realiseren van universitair onderwijs in Alkmaar.
- Demografische krimp (afname aantal studenten in de regio alsook landelijk) beperkt aantal potentiële studenten en vormt uitdaging voor levensvatbaarheid van universitaire opleidingen. Kleine opleidingen van universiteiten (bij uitstek degenen op andere locaties) worden als eerste geschrapt.
- Als er niet voldoende wordt voorzien in studentenhuysvesting, zullen studenten eerder naar andere regio's trekken en wordt creëren van een studentenklimaat onvoldoende gestimuleerd.
- Financiële kwetsbaarheid voor universitaire onderwijsinstelling in Alkmaar door afhankelijkheid van studentenaantallen en overheids (gemeentelijke) steun (zie voorbeelden, UCR, Campus Fryslân en JADS)
- Zonder duidelijke regie tussen stakeholders blijft het risico op gefragmenteerde en onsamenvangende initiatieven bestaan.
- Andere steden, zoals Almere, concurreren om nieuwe universitaire initiatieven in een politiek klimaat dat juist probeert te bezuinigen op dergelijke initiatieven.
- Zonder sterke investeringen in huysvesting en campusontwikkeling blijft de aantrekkingskracht van Alkmaar voor universitaire studenten laag.
- Bestaande universiteiten kunnen het moeilijk maken om een autonoom universitair initiatief (stap 5) in Alkmaar te realiseren.
- Beperking van internationale studenten kunnen de haalbaarheid van nieuwe universitaire programma's beïnvloeden.

- Universitaire initiatieven moeten voortdurend aansluiten op de vraag van het bedrijfsleven om relevant te blijven. Op dit moment ligt de arbeidsmarkkrapte echter meer op het gebied van mbo en hbo geschoold personeel, wat een bedreiging kan vormen voor de levensvatbaarheid van additionele universitaire opleidingen in de regio.
- Onderzoekers (en bedrijven) op verschillende thema's (agritech, zaadveredeling, energie) zijn internationaal georiënteerd en zullen zoeken naar dé hubs rondom bedrijfsleven én onderzoeksfaciliteiten. Als die niet in Alkmaar aanwezig zijn, zal de regio onvoldoende aantrekkingskracht hebben.
- De concurrentie van bestaande universiteiten vormt een bedreiging voor de potentiële instroom naar Alkmaar.
- Universitaire hubs van Wageningen, Amsterdam en Delft met een bestaande sterke infrastructuur en reputatie op relevante onderzoeksgebieden (zaadveredeling, energie, etc.) maken het lastiger voor een "nieuwe" structuur om een plaats te verwerven.

Bijlage 12: Lijst geïnterviewde organisaties

	Organisatie
	Seedvalley
	University College Roosevelt (UCR)
	Hoogleraar Vrije Universiteit Amsterdam
	Energy and Health campus
	METIP
	Bestuurder Hogeschool van Amsterdam
Groepsgesprek	New Energy Coalition en Investa
Groepsgesprek	Bestuurder Vonk en Bestuurder Hogeschool Inholland
Groepsgesprek	Bestuurder Talland en Bestuurder Hogeschool IPABO
Groepsgesprek	Bestuurder Universiteit van Amsterdam en bestuurder Amsterdam Greencampus